

Sisekaitseakadeemia
Justiitskolledž

Ranel Annama
KS030

KINNIPEETAVATE LÜHI- JA
PIKAAJALISED KOKKUSAAMISED

Lõputöö

Juhendaja: MPA Sander
Põllumäe, Riigikohtu
halduskolleegiumi nõunik

Tallinn 2006

ANNOTATSIOON

KÄESOLEV TÖÖ TEEMAL “KINNIPEETAVATE LÜHI- JA PIKAAJALISED KOKKUSAAMISED” ON KIRJUTATUD EESTI KEELES, KOOSNEB 31 LEHEKÜLJEST JA 1 LISAST. VÕÕRKEELNE RESÜMEE ON KIRJUTATUD INGLISE KEELES. LÕPUTÖÖ ON JAGATUD PEATÜKKIDEKS, ALAPEATÜKKIDEKS JA PUNKTIDEKS.

VÕTMESÕNAD: KINNIPEETAV, KOKKUSAAJA, LÜHI- JA PIKAAJALISED KOKKUSAAMISED, TAOTLUSE ESITAMINE JA MENETLEMINE.

LÕPUTÖÖ TEOREETILISES KÄSITUSES ANTAKSE ÜLEVAADE TÄITEMENETLUSE SEADUSTIKUST VANGISTUSSEADUSELE ÜLEMINEKUST

UURIMISOBJEKTIKS ON KÕIK EESTI VANGLAD. LÕPUTÖÖ EESMÄRGIKS OLITUA VÄLJA ÕIGUSAKTIDE JA PRAKTIKA ERINEVUSI NING OTSIDA NENDE PÕHJUSEID JA PAKKUDA VÕIMALIKKE LAHENDUSI. TÖÖ KOOSTAMISEL ON KASUTATUD ÕIGUSAKTIDE ANALÜÜSI, KÜSITLUST NING PAIKVAATLUST. LISAKS ON UURITUD TEISTE RIIKIDE KOKKUSAAMISTE PRAKTIKAT NING ÕIGUST

KODUKORDADE ÜHTLUSTAMISE TULEMUSEKS ON SAMASUGUNE PRAKTIKA ERINEVATES VANGLATES. KOKKUSAAMISE AJALISE KESTUSE VÄHENDAMINE VÕIMALDAB LAIEMALE KINNIPEETAVATE RINGILE SÄILITADA SIDEMEID PEREKONNA JA LÄHEDASTEGA.

UURINGU TULEMUSI SAAB KASUTADA ÕIGUSAKTIDE MUUTMISEKS NING ÜHTLASI KA VANGLASÜSTEEMI ÜHTLUSTAMISEL.

SISUKORD

Annotatsioon	2
1. Ülevaade	6
1.1. Kokkusaamiste instituudi kujunemine	6
1.2. Kokkusaamised kehtiva õiguse kohaselt.	7
1.2.1. Lühiajalised kokkusaamised	9
1.2.2. Kokkusaamised kaitsja, vaimuliku ja notariga	12
1.2.3. Kinnipeetavate pikaajalised kokkusaamised.....	13
1.3. Kokkusaamised erinevates vanglates olevate abikaasade vahel.....	16
1.4. Kokkusaamised välisriikide õiguses	17
1.4.1. Suurbritannia Ühendkuningriik	17
1.4.2. Saksa Liitvabariik	19
1.4.3. Soome Vabariik	19
1.4.4. Kokkusaamised maailmas.....	22
2. Uuring	23
2.1. Metodoloogia	23
2.2. Võrdlev analüüs	23
2.3. Vastavusanalüüs.....	28
2.4. Ankeet-küsitlus	32
3. Ettepanekud.....	37
Kokkuvõte.....	38
Summary	39
Kasutatud allikad	40
LISA 1: Küsimustik	42

SISSEJUHATUS

01.12.2000. a jõustus Vangistusseadus, mis näeb vangistuse eesmärgis kinni peetava resotsialiseerimist ja suunamist õiguskäulekale teele. Ideeliselt kõlab see nõnda, et kinni peetav võtab omaks üldtuntud ühiskonnainormid ning järgib neid.

Vanglakaristus lahutab inimese tema perest ja lähedastest. kinni peetavale säilib õigus nende isikutega ka vangistuse ajal kokku saada vastavalt korrale. Kokkusaamised täidavad olulist rolli kinni peetavate resotsialiseerimisel, kuna äärmisel vajalik on positiivsete kontaktide säilitamine. Samas evivad kokkusaamised distsiplinaarse mõjutamise osa, kuna vanglas reegleid rikkuvalt kinni peetavalt võib võtta järjekordse kokkusaamise õiguse. Kokkusaamiste reguleerimisega Vangistusseaduses, Vangla Sisekorraeskirjas ja kodukordades on mõningaid ebakõlasid, mida tuleks parandada, et ühtlustada korda.

Antud lõputöö koostaja eesmärk on teha parandusettepanekuid õigusaktidesse selles osas, mis puudutab kinni peetavate lühi- ja pikaajalisi kokkusaamisi. Praktika näitab, et vanglatel puudub hetkel ühtne arusaam, kuidas korraldada kinni peetavate kokkusaamisi erinevates vanglates karistust kandvate kinni peetavate vahel. Lahkhelised kostub ka kinni peetava faktilise abikaasaga kokkusaamiste ning alaealise kokkusaaja vangla külastamise pinnalt. Tuleviku probleem on ka kindlasti samasooliste elukaaslaste pikaajalised kokkusaamised.

Lõputöö koostamisel on võrreldud vanglate kodukordasid, et tuua välja n-õ parim praktika. Samuti on analüüsitud kodukordade ja vanglate praktika vastavust VangS ja VSKE-le. Samuti viidi lõputöö raames läbi küsitlus kõigis Eesti vanglates kokkusaamiste võimaluste ja probleemide väljaselgitamiseks. Autor tegi kolmes vanglas ka paikvaatluse ning kasutab lõputöös isiklike kogemusi töötamisest Harku Vanglas. Lõputöö raames läbiviidud uuringu aluseks oli oletus, et kinni peetavate kokkusaamiste korraldus ei vasta VangS § 23 lõikes 1 sätestatud eesmärgil soodustada kinni peetava kontakte lähedaste inimestega ja vältida sotsiaalsete sidemete katkemist.

Lõputöö koostamisel on kasutatud VangS ja VSKE. Välisriikide õigusaktidest on kasutatud Suurbritannia Ühendkuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi ja Soome Vabariigi vangistusseadusi. Lõputöös kasutatud õigusaktide normatiivne seis on 01.04.2006. a.

Lõputöös on kasutatud peamiselt järgmisi kirjandusallikait: Jaan Sootak ja Priit Pikamäe “Kriminaaltäitevõigus” 2001, Roy Walmsley 2003 “Further Developments in the Prison System of Central and Eastern Europe” ja Ciple, A. C. 1997 Legal aspects of Correctional Managements.

1. Ülevaade

1.1. Kokkusaamiste instituudi kujunemine

Esimene taasiseseisvunud Eesti Vabariigis välja antud seadus, mis reguleeris kinnipeetavate ja vahistatute kokkusaamisi oli Täitemenetluse seadus (edaspidi TMS), mis võeti Riigikogu poolt vastu 21. juunil 1993. a. ja jõustus 31. juulil 1993. a. TMS-i 15. peatüki 2. jaos reguleeritakse kinnipeetava õigusi ja kohustusi.

TMS § 98 lg-s 3 sätestati kinnipeetava õiguseks saada kokku pereliikmete, sugulaste ja lähedaste inimestega. TMS §-s 119 reguleeriti täpsemalt vanglavälise suhtlemise üldpõhimõtted. Vanglaasutuse administratsioon soodustab kinnipeetava suhtlemist perekonna, sugulaste ja teiste lähedaste inimestega. Keelatud on kinnipeetava täielik isoleerimine väljastpoolt vanglaasutust lähtuvatest kontaktidest ja informatsioonist (TMS § 119 lg 2). TMS on kokkusaamiste eesmärki defineerinud negatiivselt, erinevalt praegu kehtiva VangS § 23 sätestatud eesmärgis, soodustada kinnipeetava kontakte perekonna, sugulaste ja teiste lähedaste inimestega, et vältida kinnipeetava sotsiaalsete sidemete katkemist. Seejuures järelevalve kinnipeetava vanglavälise suhtlemise üle pidi olema korraldatud nii, et see ei alandaks suhtlevate poolte inimväärikust (§ 119 lg 2).

TMS reguleeris, et vanglaasutuses on kinnipeetaval õigus kokku saada oma perekonnaliikmete, sugulaste ja teiste lähedastega, kelle maine osas ei ole vanglaasutuse administratsioonil põhjendatud kahtlusi (TMS § 120 lg 1). Juba TMS sätestas faktilise abikaasaga kokkusaamise võimaluse: “Pikaajalisi kokkusaamisi faktilise abikaasaga võimaldatakse tingimustel, et neil on ühised lapsed või ühine majapidamine või vähemalt kaks aastat väldanud kooselu enne karistuse kandmise algust” (TMS § 120 lg 2). Reguleeritud oli ka lühi- ja pikaajaliste kokkusaamiste kestus. Pikaajaline kokkusaamine on üks kuni kolm ööpäeva kestev kooselamine selleks ettenähtud ruumides ilma administratsiooni juuresolekuta. Lühiajaline kokkusaamine toimub administratsiooni esindaja juuresolekul kuni kolm tundi. (TMS § 120 lg 3) Sellest nähtub, et pikaajalisi kokkusaamisi ei võinud mingil moel jälgida ega neile vahele segada.

Kokkusaamisi ei võimaldatud karantiinirežiimil viibivale või distsiplinaarkaristusena lukustatud kambrisse või kartserisse paigutatud kinnipeetavale (TMS § 120 lg 4). Hiljem muudeti TMS § 120 lg-t 4 sõnastust nõnda, et sõna kokkusaamisi asendati pikajaliste kokkusaamistega. Nõnda tekkis karantiinirežiimil viibival kinnipeetaval õigus saada

lühiajalisi kokkusaamisi. Distsiplinaarkaristusena võidi kinnipeetavale keelata järjekordse kokkusaamise (TMS § 120 lg 5). TMS § 120 lg 5 ei vasta euroopalikele põhimõtetele, kus kinnipeetavale peab säilima vähemalt miinimum arv kokkusaamisi, kuna vangistuse eesmärk on “kinnipeetava suunamine õiguskuulekale käitumisele ja õiguskorra kaitsmine” (VangS § 6) ning lisaks kinnipeetava resotsialiseerimine TMS § 4 kohaselt oli vangla ülesandeks “isikute kinnipidamise otsuse täitmine”.

TMS üheks suurimaks eripäraks võrreldes VangS-ga oli surmamõistetute õiguste reguleerimine (TMS § 139). Surmamõistetul oli õigus saada kaks korda kuus lühiajaline kokkusaamine (TMS § 139 lg 1 p 1).

Võrreldes VangS-ga pole 1993. a vastu võetud TMS-is reguleeritud, kui sagedasti võimaldatakse kinnipeetaval kokku saada lähedaste, sugulaste ja teiste isikutega lühi- ja pikaajaliste kokkusaamiste raames. 19. veebruaril 1994. a jõustus TMS muutmise ja täiendamise seadus. Selles tuuakse juba välja eluaegse vabaduskaotuse erisused. Selles nähti ette eluaegsele kinnipeetavale õigus “saada kaks korda kuus lühiajaline kokkusaamine ja kolm korda aastas pikaajaline kokkusaamine kinnise vangla territooriumil selleks eraldatud ruumis” (TMS § 142 lg 3 p 1).

1.2. Kokkusaamised kehtiva õiguse kohaselt.

VangS eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 08.02.1999. a. VangS võeti vastu 14.06.2000. a seadusega, avaldati Riigi Teataja I osas 2000.a nr 58 art 376 ja jõustus 01.12.2000. a.

VangS § 23 lg 1 järgi on kinnipeetava vanglavälise suhtlemise eesmärk soodustada kinnipeetava kontakte perekonna, sugulaste ja teiste lähedaste inimestega, et vältida kinnipeetava sotsiaalsete sidemete katkemist. Vangla juhtkond on kohustatud soodustama kinnipeetava vanglavälise suhtlemist (VangS § 23 lg 2). Nende paragrahvide väljakujunemisel on arvestatud Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus R (87) liikmesriikidele Euroopa vanglareeglistiku kohta. Selles tuuakse välja järgnevad põhimõtted: “Vange peab vaatlema subjektidena, kellel on oma vajadus hoolitsuse, kaitse ja korra järele. Vangil tuleb võimalikult tihti lubada suhelda oma perekonna ning isikute

või esindajatega väljaspool vanglat asuvatest organisatsioonidest, arvestades vangide kohtlemise nõudeid, ohutust ja kehtestatud korda.”¹

Kinnipeetava vanglavälise suhtlemise eesmärgiks on ka sotsiaalsete sidemete taasloomine kinnipeetava lähisugulastega, kui need on mingil põhjusel kunagi katkenud, ning soodustada sääraseid kokkusaamisi, kui kinnipeetav on sellest huvitatud. Vangla võiks aidata neid kontakte taasluua. Paljudel juhtudel lähedased ei teagi kinnipeetava vanglas viibimisest ning seeläbi ei saa teda ka moraalselt ega materiaalselt toetada.

Vanglakaristus on ainus karistusviis Eestis, mis lahutab inimese tema perekonnast ja lähedastest. Vabaduse kaotuse puhul on tegu kõige raskema karistusliigiga² (Jaan Sootak, Priit Pikamäe 2001 lk 78). Olenevalt kuriteo raskusest, kinnipeetu isiksusest ja tema resotsialiseerimisväljavaadetest, ei pruugi kinnine täideviimine olla alati absoluutne, st toimuda igasuguses eraldatuses muust ühiskonnast.² Et perekond ka peale isiku vanglasse saatmist edasi suhtleks on võimalik neile helistada, saata kirju ning mis kõige olulisem, ka reaalselt kokku saada.

Perekonnana mõistetakse naise ja mehe vahel sõlmitud abielu ja püsivat kooselu, suhteid lapse ja tema bioloogiliste vanemate vahel, lapsendaja ja lapsendatu vahel, õe ja venna vahel. Perekonnaelu ulatub vanavanemateni (PS § 27). PerekS § 1 lg-e 2 kohaselt omab õiguslikku tähendust ainult abielu, mille sõlmimisel on koostatud perekonnaseisuasutuse abieluakt. PerekS § 33—37 kohaselt on abielu kehtetuse tuvastamine kohtu pädevuses. Vangla ei saa tuvastada abielu kehtetust ning sellel alusel jätta kokkusaamist lubamata. Vanglal ei ole ka nõude alust taotleda kohtus abielu kehtetuks tunnistamist. Kuigi VangS § 23 lg 1 mõiste "perekond" mõistmisel võib lähtuda PerekS-st, on mõistet "perekond" kasutatud ka PS § 26 ja § 27. PS tõlgendamisel ei saa lähtuda PerekS-st. PS-is kasutatud mõiste "perekond" tähendusega tuleb arvestada, kui riik piirab isiku põhiõigusi. Vangistuses piiratakse seoses vabaduse võtmisega ka õigust perekonna kaitsele (PS § 27) ja perekonnaelu puutumatussele (PS § 26).

PS § 26 kohaselt on igaühel õigus perekonna- ja eraelu puutumatussele. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraellu sekkuda

¹ 11.01.2006 võttis Euroopa Nõukogu ministrite komitee vastu soovitus Rec.(2006)2 Euroopa vanglareeglistiku kohta, milles reguleeritakse kinnipeetava kokkusaamisi ja kontakte välismaailmaga p-s 24 (vt lähemalt allpool).

² Jaan Sootak, Priit Pikamäe Ilo, lk 78

muidu, kui seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks. Isiku vanglasse paigutamine riivab tema ja tema perekonnaliikmete perekonnaelu puutumatus, kuid on õigustatud PS § 26 teise lause ja PS § 20 lg 2 alusel. Piiramine peab olema siiski vähim demokraatlikus õigusriigis vajalik (PS § 11), st perekonnaelu ei tohi piirata enam, kui see on vajalik vangistuse täideviimiseks ja vangistuse eesmärkide saavutamiseks.

PS § 27 lg 1 kohaselt on perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena riigi kaitse all. Kuna laste kasvamine on tänapäeval levinud ka muudes kooselu vormides, kui seda on registreeritud abielu, siis kaitseb PS ka muid selliseid kooselu vorme (vabaabielu, külustus-abielu jt).

1.2.1. Lühiajalised kokkusaamised

Kehtiva õiguse kohaselt on kinnipeetavale lubatud vähemalt üks kord kuus saada järelevalve all kokku oma perekonnaliikmete ja teiste isikutega, kelle maine osas ei ole vangla juhtkonnal põhjendatud kahtlusi (VangS § 24 lg 1). Maine osas tekivad kahtlused eelkõige endiste kuriteokaaslaste ja kinnipeetavate suhtes. Mõnede vanglate kodukorrad on keelanud ära kokkusaamised kinnipeetavate ja endiste kinnipeetavate vahel viidates just kokkusaaja halvale mainele ja mõjule kinnipeetava resotsialiseerimisel. Samas ei ole nad täpsustanud aega, mida mõeldakse endise kinnipeetava all. Kas kunagi nooruses kinni istunud isik on ka 8 aasta möödudes peale vabanemist halva mainega või saab vangla tugineda halvale mainele ainult isiku karistatuse ajal. Kinnipeetu registris säilivad isiku andmed 10. aastat pärast vabanemist. Näiteks Murru Vanglas on koostatud nimekirj isikutest, keda ei lasta nende halva maine tõttu kokkusaamistele. Tartu Vanglas on võetud tinglikuks ajaks 1 aasta peale vabanemist, mille jooksul keeldutakse viitega halvale mainele. Harku Vanglas on selleks kokku lepitud 3 kuud. See aeg peaks näitama, kas isik jätkab kuritegelikku tegevust ja satub kohe vanglasse tagasi või on alust arvata, et endine kinnipeetav on õppinud oma vigadest. Halvale mainele ei saa viidata, kui tegemist on kinnipeetava lähisugulasega, sest PS § 27 lg 1 kohaselt on perekond erilise kaitse all. Selleks, et piirata perekonnaliikmete kokkusaamisi peab vangla näitama konkreetselt ära ohu, mida kokkusaaja vanglale või vangistuse täideviimisele põhjustab ning oma kahtlust ka põhjendama. Autori arvates ei välista PS § 27 lg 1 läbiotsimisele mitte alluvat,

vanglaametnikku solvavat või avalikku korda rikkuva kokkusaaja korralekutsumist ega nende kokkusaamise katkestamist.

Lühiajaliste kokkusaamiste kestus on kuni kolm tundi. Välisriigi kodanikust kinnipeetaval on piiramatult õigus kokkusaamisele oma riigi konsulaartöötajaga (VSKE § 24 lg 3).

Lühiajalisi kokkusaamisi kinnipeetavaga võimaldatakse vanglaametniku juuresolekul. Kokkusaamisi kaitsja, vaimuliku ja notariga on vanglaametnikul lubatud jälgida, kuid mitte pealt kuulata. Vanglaametnikul on õigus lühiajaline kokkusaamine kohe katkestada, kui see võib ohustada vangla julgeolekut või sisekorda. Katkestada ei ole lubatud kokkusaamisi kaitsjaga (VangS § 27 lg 2—3).

VKSE §-d 31—39 reguleerivad täpsemalt lühiajalisi kokkusaamisi. Lühiajaline kokkusaamine toimub vangla territooriumil kokkusaamisruumis või muus kokkusaamiseks ettenähtud kohas vanglaametniku järelevalve all. Kokkusaamisruumis või muus kokkusaamiseks ettenähtud kohas võib kinnipeetava ja kokkusaaja eraldada klaasist või traatvõrgust vaheseinaga. Eesti vanglates ongi mindud seda teed, et lühiajalised kokkusaamised on kokkusaaja ja kinnipeetav eraldatud klaasvaheseinaga. Erandjuhtudel saavad kinnipeetavad kokkusaamisi oma perekonnaga laua taga ilma klaasvaheseinata. Lääneriikide õiguspraktikas on taolised kokkusaamised levinud *contact visit* nime all. Kokkusaamistel klaasvaheseinaga eraldatult telefoni vahendusel rääkides ei saavuta kinnipeetavad ja nende lähedased psüühilist kontakti. Taoliste kokkusaamiste negatiivse poolena tuuakse välja keelatud esemete ja ainete toimetamise vanglasse ning seeläbi julgeoleku ohustamine.³ Kinnipeetavale võimaldatakse kokkusaamine korraks kuni kahe isikuga. Kui kokkusaaja on täiskasvanu, lubatakse tal kaasa võtta alaealisi lapsi vanglaga eelnevalt kooskõlastatud arvul.

Kokkusaamine toimub kinnipeetava või kokkusaaja kirjaliku taotluse alusel ja vangla direktori või tema volitatud isiku loal. Eesti vanglate praktika kohaselt ei esita kokkusaaja kirjalikku avaldust. Kokkusaaja broneerib kokkusaamise telefoni teel või interneti teel kasutades selleks vastavat e-kirja. Erandiks on juhtum, kui kinnipeetav viiakse kokkusaamisele teise vanglasse. Kinnipeetav, keda viiakse teise vanglasse võetakse kokkusaajana ja sellisel juhul kirjutab on praktikas kirjutanud kokkusaaja avalduse. Peale seda teatatakse kokkusaamise avaldamisest kinnipeetavat, kes kirjutab avalduse isikuga kokkusaamiseks. Saabunud avalduste põhjal koostatakse kokkusaamiste graafik ja taotluse

³ Clair A. Cripple 1997. lk 123

esitajatele teatatakse nende kokkusaamise aeg. Kokkusaamine märgitakse graafikusse ka siis, kui avaldus on esitatud telefoni teel. Taotlusesse märgib kinnipeetav või kokkusaaja taotleja ees- või perekonnanime; selle isiku ees- ja perekonnanime, kellega kokkusaamist taotletakse; kui kokkusaamisele võetakse kaasa laps, siis märgi selle kohta; soovitava kokkusaamise aja; taotleja allkiri ja kuupäev. Lisaks eelpool nimetatule märgib kokkusaaja või kinnipeetav taotlusesse oma sünniaja ja -koha ning isikukoodi; oma aadressi; isikut tõendava dokumendi number ja dokumendi väljaandmise kuupäev; suhe kinnipeetavaga (perekonnaliige, sõber, tuttav, elukaaslane vm) (VSKE § 33). Harku Vangla praktika põhjal võib autor kinnitada, et kinnipeetav märgib nii lühi- kui ka pikaajaliste kokkusaamiste korral VSKE § 33 lg 1 ja 2 andmed. Paikvaatluse käigus tuvastasin, et Tartu Vanglas kirjutab VSKE § 33 lg 2 andmed kokkusaaja eraldi taotluses.

Kokkusaamisele ei lubata isikut, kes on ilmsete alkoholi- või narkojoobe nähtudega. Kokkusaajal on õigus nõuda, et vangla arst teeks talle joobe tuvastamise meditsiinilise kontrolli, mille tulemus on kokkusaamisele lubamise alus (VSKE § 36 lg 1 ja 2).

Enne kokkusaamisele lubamist kontrollitakse kokkusaaja isikusamasust isikut tõendava dokumendi alusel; tutvustatakse kokkusaajale kokkusaamise korda; tehakse kokkusaajale ettepanek anda kokkusaamise ajaks vangla vastutavale hoiule asjad, mis ei ole kinnipeetavale lubatud (VSKE § 37 lg 1 p 1—3). Enne ja pärast kokkusaamist otsitakse kinnipeetav ja kokkusaaja läbi. Läbiotsimisel kokkusaajalt leitud vanglas keelatud asjad võetakse hoiule ja tagastatakse talle pärast kokkusaamise lõppemist. Kui kokkusaaja keeldub asjade hoiule andmisest või läbiotsimisest, siis teda kokkusaamisele ei lubata. Kinnipeetaval ja kokkusaajal on keelatud teineteisele üle anda asju. Kokkusaamise katkestamise korral teatab rikkumise avastanud ametnik juhtunust viivitamata kõrgeimale vanglas viibivale vanglaametnikule, kes otsustab kokkusaamise jätkamise või lõpetamise (VSKE § 37 lg 2—6)

Iga kokkusaamine registreeritakse. Kokkusaamise kohta registreeritakse järgmised andmed: kokkusaaja isiku- ja elukoha andmed; kokkusaamise kuupäev; kokkusaaja seos kinnipeetavaga (perekonnaliige, tuttav, sõber vm) (VSKE § 38 lg 1—3).

Kui kokkusaamiste graafik ei ole laekunud taotluste põhjal täidetud, siis võib kokkusaamist Võimaldada isikule, kes ei ole taotlust esitanud, kuid on kokkusaamiseks kohapeal soovi esitanud, kuid on kokkusaamiseks kohapeal soovi avaldanud.

Lühiajalisi kokkusaamisi ei võimaldata distsiplinaarkaristuse kandmiseks kartserisse paigutatud kinnipeetavale. Sellest nähtub, et **Eestis ei pea kinnipeetavale säilima minimum kokkusaamise õigus**. Lühiajalist kokkusaamist võimaldatakse vähemalt üks kord kuus, kuid distsiplinaarkaristusena võib kinnipeetavalt võtta järjekordse kokkusaamise. Kokkusaamise loa andmisest võib keelduda, kui kinnipeetaval on samal kuul üks kokkusaamine olnud ja kokkusaamisruumis ei ole vaba kohta või kui vangla direktor või tema määratud isik kahtleb kokkusaaja maines. Sätestatud on kaks eeldust, mis peavad olema täidetud samaaegselt, et loa andmisest keelduda. Esiteks ei ole kokkusaamise ruumis kohta ja teiseks on kinnipeetaval juba olnud kokkusaamine samal kuul. Vanglal jääb muidugi alati ka kaalutusõigus⁴. Keeldumine tehakse kinnipeetavale ja kokkusaajale teatavaks taotluse esitamisest arvates kolme tööpäeva jooksul. Kui isik avaldab kokkusaamissoovi kohapeal, otsustatakse kokkusaamise lubamine või sellest keeldumine viivitamata. Samas oma praktikast ei tea ühtegi juhtumit, kuidas kokkusaamisest keeldumine tehakse kokkusaajale vangla, kui haldusorgani⁵ poolt teatavaks. Kokkusaamisel vanglas on menetlusosalisteks⁶ nii kinnipeetav kui ka kokkusaaja, seega oleks nõutav menetlusosaliste teavitamine kokkusaamisest keeldumise puhul.

1.2.2. Kokkusaamised kaitsja, vaimuliku ja notariga

Kinnipeetaval on õigus piiramatult kohtuda oma kaitsja ja vaimulikuga ning tõestamistoimingu tegemiseks notariga. Kokkusaamised toimuvad segamatult. Kaitsja kaasatoodud kirjalike materjalide ja notari dokumentide sisuline läbivaatus on keelatud (VangS § 26 lg 1 ja 2). Lisaks kaitsjale, vaimulikule ja notarile võib sellesse nimekirja veel

⁴ Kaalutusõigus on haldusorganile seadusega antud volitus kaaluda otsustuse tegemist või valida erinevate otsustuste vahel. Kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve. (HMS § 4 lg 1 ja 2).

⁵ Haldusorgan on seadusega, selle alusel antud määrusega või halduslepinguga avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutus, kogu või isik. (HMS § 8 lg 1). Vangla on Justiitsministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus, mille ülesandeks on vangistuse, aresti ja eelvangistuse täideviimine käesolevas seaduses sätestatud korras. (VangS § 105 lg 1).

⁶ Haldusmenetluses on menetlusosalised: haldusakti andmist või toimingu sooritamist taotlev või halduslepingu sõlmimiseks ettepaneku teinud isik (taotleja); isik, kellele haldusakt või toiming on suunatud või kellele haldusorgan on teinud ettepaneku halduslepingu sõlmimiseks (adressaat); isik, kelle õigusi või kohustusi haldusakt, haldusleping või toiming võib puudutada (kolmas isik) (HMS § 11 lg 1 p 1—3).

kuuluda kinnipeetava esindaja⁷. Riigikohtu halduskolleegiumi 26.mai.2005. a otsus haldusasjas nr 3-3-3-21-05 käsitles kohus kinnipeetava õigust saada kokku esindajaga. Selles asjas oli halduskohus jätnud rahuldamata kinnipeetava taotluse temale asjas riigi kulul õigusabi määramiseks ning seejärel volitanud ennast lepingu alusel esindama juristi. Esindaja esitas vangla juhtkonnale taotluse esindatavaga kokkusaamise võimaldamiseks. Vangla võimaldas esindajal esindatavaga kohtuda lühiajalisteks kokkusaamisteks ettenähtud üldkorras. Kinnipeetav leidis kaebuses halduskohtule, et õigusabi osutamine eeldab kliendi ja esindaja vahetut suhtlemist ning vangla tegevus takistas kinnipeetaval oma asja ajamist esindaja kaudu kohtus. Halduskohus leidis, et VangS § 26 tuleb tõlgendada laiendavalt, sest kinnipeetav on jõustunud kohtuotsuse alusel vanglasse paigutatud isik ning kui säte laieneks üksnes kaitsjale kriminaal- või väärteomenetluses, siis oleks selle reguleerimisala väga kitsas. PS § 15 lg-st 1 tulenev oma õiguste kaitseks kohtusse pöördumise õigus kui kõigi ja igäühe õigus peab olema tagatud ka kinnipeetavale. Kui konfidentsiaalse õigusnõustamise piirangud on vajalikud julgeoleku või muudel kaalutlustel, peaksid need olema seaduses selgesõnaliselt sätestatud. Seetõttu tunnistas halduskohus kinnipeetava esindajaga suhtlemise piiramise õigusvastaseks. Ringkonnakohus võttis aluseks seaduse grammatilise tõlgenduse ning tühistas halduskohtu lahendi.

Riigikohtu halduskolleegium leidis kinnipeetava lühiajaliste kokkusaamiste regulatsiooni kehtestamisel ei ole silmas peetud kokkusaamisi esindajaga. Seetõttu tuleb vangla administratsioonil kinnipeetava kokkusaamiste õiguslikke aluseid kohaldades arvestada neid erisusi, mida toob kaasa põhjendatud vajadus suhelda esindajaga. Sellest lähtuvalt tuleb põhjendatud vajaduse korral kinnipeetava kokkusaamisi esindajaga lubada lisaks VangS § 24 lg-tes 1 ja 2 sätestatud miinimummäärale. Kinnipeetaval peab olema võimalik kohtuda esindajaga põhjendatud vajaduse korral, arvestades esindajaga suhtlemise erisusi.

1.2.3. Kinnipeetavate pikaajalised kokkusaamised

Pikaajaline kokkusaamine on üks kuni kolm päeva kestev kooselamine vangla selleks ettenähtud ruumides ilma pideva järelevalveta. Pikaajaliste kokkusaamiste kord ja sagedus sätestatakse vangla sisekorraeeskirjades (VangS § 25 lg 2). VangS § 25 lg 1 kohaselt

⁷ Menetlusosalisel on õigus kasutada haldusmenetluses esindajat. Esindaja võib esindada menetlusosalist kõigis menetlustoimingutes, mida seadusest tulenevalt ei pea menetlusosaline tegema isiklikult (HMS § 13 lg 1).

võimaldatakse kinnipeetavale pikaajalisi kokkusaamisi abikaasa, isa, ema, vanaisa, vanaema, lapse, lapsendaja, lapsendatu, venna või õega. Haldusorgan on kohustatud välja selgitama menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud ja vajaduse korral koguma selleks tõendeid oma algatusel (HMS § 6). Pikaajalisi kokkusaamisi faktilise abikaasaga lubatakse tingimusel, et neil on ühised lapsed või ühine majapidamine või vähemalt kaks aastat väldanud kooselu enne karistuse kandmise algust. Kinnipeetava faktiline abikaasa, kes tuleb kokkusaamisele esmakordselt, peab tõendama, et tal on kinnipeetavaga ühine laps, ühine majapidamine või et ta on kinnipeetavaga enne selle karistuse kandmisele asumist elanud koos vähemalt kaks aastat (VSKE § 43). Menetlusosaline on kohustatud haldusorganile esitama ja teatavaks tegema talle teada olevad menetluses tähtsust omavad asjaolud ja tõendid. Selle kohustuse täitmata jätmisel võib haldusorgan soodustava haldusakti andmisel jätta taotluse läbi vaatamata (HMS § 38 lg 3).

Pikaajaliseks kokkusaamiseks peab kinnipeetav taotlema vastava isiku, kellega soovitakse kokkusaamist, kandmist tema isiklikus toimikus hoitavasse kinnipeetu ankeeti. Kinnipeetava ankeet on koostatud kinnipeetava eeluurimise all viibimise ajal. Kui kinnipeetav saadetakse täitmisplaani alusel teise vanglasse peab ta seal uuesti taotlema oma lähedaste lisamise isiklikku toimikusse kinnipeetu ankeeti või kokkusaamiskaardile. Täitmisplaani sätestab kinnipeetava või vahistatu vastuvõtmiseks pädeva vangla (VangS § 5 lg 1). Kinnipeetav peab hakkama tõestama neid vanglale (sünnitunnistused, notariaalsed kinnitatud tunnistused jne). Mõni vangla on sätestanud oma kodukorras, et vastav taotlus tuleb esitada kolme kuu jooksul pärast kinnipeetava vanglasse saabumist. Täpselt selleks ajaks valmib kinnipeetava individuaalne täitmiskava (VangS § 16, edaspidi ITK).

Harku Vangla praktikas on nii, et enne ITK valmimist ei võimaldata kinnipeetavale, kelle karistusaeg ületab ühte aastat, pikaajalist kokkusaamist. Kinnipeetavad, kelle karistusaeg on lühem kui üks aasta, võivad kohe taodelda pikaajalist kokkusaamist, kui nad on lähedaste tõestuseks vastavad dokumendid esitanud. Tõenäosus, et avaldus ka kohe rahuldatakse on väike. Praktikas on leitud, et kinnipeetav peaks eelnevalt taotlema lühiajalist kokkusaamist isikuga, kellega hiljem soovitakse pikaajalist kokkusaamist. Nõnda saab vangla otsustada kokkusaaja maine osas. Kui lühiajaline kokkusaamine laabub kehtestatud korda rikkumata, võib kinnipeetav pärast seda juba pikaajalist kokkusaamist taotleda.

Elukaaslasega, kellega on kinnipeetaval ühine laps, kokkusaamiseks peab kinnipeetav esitama vanglale lapse sünnitunnistuse. Vähemalt kahe aastase kooselu tõendamiseks on

vajalik vanglale esitada kahe tunnistaja notariaalselt tõestatud allkirjadega ütlused. Soovitavalt võiks tunnistajateks olla mõni sugulane või naaber. Ühise majapidamise tõendamiseks tuleb samamoodi esitada kahe tunnistaja notariaalselt tõendatud allkirjaga ütlused. Tunnistajateks võiksid olla naaber või näiteks korteriühistu esimees. Ühise majapidamise tõestuseks võib esitada teabenõue vallavalitsusele või korteriühistule. Võib juhtuda, et mõnel kinnipeetaval on faktilise abikaasaga ühine majapidamine ning talle võimaldatakse pikaajalist kokkusaamist. Lisaks on kinnipeetaval veel teise isikuga ühine laps. Oma lapsega on kinnipeetaval võimalik pikaajaliselt vanglas kokku saada. Tõenäoliselt oleks parem, kui sellisel kokkusaamisel on ka lapse teine vanem. Iga sellist kaasust tuleks lahendada individuaalselt.

Pikaajalisi kokkusaamisi ei võimaldata vangla vastuvõtuosakonnas viibivale kinnipeetavale, avavanglas viibivale kinnipeetavale ja distsiplinaarkaristuse kandmiseks kartserisse paigutatud kinnipeetavale (VangS § 25 lg 3). Kinnipeetav, kelle poolt realselt ärakandmisele kuuluva vangistuse tähtaeg ületab ühte aastat, paigutatakse vastuvõtuosakonda. Vastuvõtuosakonnas tehakse kindlaks kinnipeetava eluloolised andmed, määratletakse tema sotsiaalsühholoogiline prognoos ja selgitatakse välja muud andmed, mis on vajalikud kinnipeetava individuaalse täitmiskava koostamiseks VangS §-le 16. Kinnipeetava vastuvõtuosakonnas viibimise aeg ei tohi ületada kolme kuud. (VangS § 14 lg 3 ja 4).

VSKE reguleerib täpsemalt pikaajalisi kokkusaamisi. Pikaajaline kokkusaamine toimub vangla territooriumil pikaajalise kokkusaamise ruumides, kus on võimalik pesta, magada ja toitu valmistada. Pikaajalise kokkusaamise ruumide kasutamise kulud hüvitab vanglale kinnipeetav või kokkusaaja vangla direktori kehtestatud korra alusel (VSKE § 41 lg 1 ja 2). Ruumide eest maksatava rahaga kaetakse kokkusaamisruumide jooksvad- ja ka remondikulutused.

Erinevalt lühiajalistest kokkusaamistest esitab pikaajalise kokkusaamise taotluse ainult kinnipeetav (VSKE § 42 lg 1). Taotlus peab olema esitatud vähemalt üks kuu enne taotletavat kokkusaamist (VSKE § 42 lg 2). Samas võib kinnipeetava lähisugulane helistada vanglasse ja küsida, et kas tal on võimalik saada kokkusaamist. Sellisel juhul on mõistlik siiski kinnipeetavale teatada vastava isiku soovist ning kinnipeetav võib seejärel kirjutada avalduse kokkusaamiseks.

Taotluste põhjal koostatakse kokkusaamiste igakuine graafik. Graafiku kinnitab vangla direktor või tema määratud isik ja graafik tehakse kinnipeetavale teatavaks. (VSKE § 44 lg 1 ja 2)

Harku Vanglas võetakse kinnipeetavalt avaldus ja kantakse ta kohe ka graafikusse vabal olevale kuupäevale. Aeg jääb samaks, mis oli avaldusel. Kinnipeetavad teavad kohe oma kokkusaamise kuupäeva. Hiljem tehakse neile vaid teatavaks, kas kokkusaamine lubati või mitte.

VSKE § 45 sätestab pikaajaliste kokkusaamiste sageduse. Vangla juhtkond võimaldab kinnipeetavale vähemalt ühe pikaajalise kokkusaamise üks kord poole aasta jooksul. Harku Vangla suudab võimaldada kinnipeetavale 1 kord kuus pikaajalist kokkusaamist.

Loa andmisest võib keelduda, kui kinnipeetaval on poole aasta jooksul üks kokkusaamine olnud ja kokkusaamisruumis ei ole vaba kohta või kui vangla juhtkond kahtleb kokkusaaja maines, samuti juhul kui pikaajaline kokkusaamine on ohtlik kinnipeetava või kokkusaaja tervisele. Vangla direktor või tema määratud isik otsustab loa andmise taotluse esitamisest alates kahe nädala jooksul. Keeldumine tehakse kinnipeetavale ja kokkusaajale teatavaks otsuse tegemisest arvates kolme tööpäeva jooksul (VSKE § 45¹ lg 1, 2 ja 3).

VSKE § 46 reguleerib, mida võib pikajalisele kokkusaamisele kaasa võtta. Kokkusaajal lubatakse kokkusaamisruumi kaasa võtta asju, mis on kinnipeetavale vanglas lubatud.

1.3. Kokkusaamised erinevates vanglates olevate abikaasade vahel

Kui naiskinnipeetav viiakse lühiajalise väljaviimise korras⁸ meestevanglasse pikaajalisele kokkusaamisele, siis mõnes vanglas teda tõlgendatakse kokkusaajana ning seetõttu lubatakse tal kokkusaamisruumi kaasa võtta asju, mis on lubatud kokkusaajal vanglasse võtta ehk asjad, mis on vanglas kinnipeetavale lubatud. Vastasel juhul ei tohiks mees- ega naiskinnipeetav kokkusaamisele toiduaineid kaasa võtta, vaid ainult esmaseid hügieenitarbeid. Selles situatsioonis oleks vangla sunnitud toitlustama kinnipeetavaid kokkusaamise vältel. Vanglate praktikas on siini toimitud, nii et naiskinnipeetav, kes viiakse meeste vanglasse või mõlema kinnipeetava sugulased on toidained toonud

⁸ Lühiajaline väljaviimine on üks kuni kolm päeva, lühiajaliseks väljaviimiseks esitab kinnipeetav kirjaliku ja põhjendatud taotluse, lühiajalise väljaviimise kulud katab kinnipeetav (VangS § 33).

vanglasse. Pikaajaline kokkusaamine on vangistusseaduses reguleeritud päevade ning lühiajaline väljaviimine samuti päevade arvestusega, siis on tõlgendatud lühiajaline väljaviimine ümber ööpäevadesse nii, et pikaajaline kokkusaamine teises vanglas kestab kaks ööpäeva. Autori arvates võiks taolised kokkusaamised ka olla 3 ööpäeva. Murru, Ämari, Pärnu, ja Viljandi Vangla territooriumil aset leidva naiskinnipeetava kokkusaamise puhul rakendatakse lühiajalist väljaviimist. Tartu ning Tallinna Vanglasse on kinnipeetav etapeeritud ümberpaigutamise korda arvestades. Kinnipeetava võib ümber paigutada ühest kinnisest vanglast teise või ühest avavanglast teise, kui see on vajalik kinnipeetava individuaalse täitmiskava elluviimiseks, vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamiseks või julgeoleku kaalutlustel. Samas peab järgima kinnipeetavate eraldihoidmise printsiipe, mille järgi ei saa vangla nais- ning meeskinnipeetavad kasutada ühiseid olmeruume (söökla jne)⁹

Näide: Naiskinnipeetav, kes abiellub mehega teisest vanglast, saab ka taotleda abiellumise päevaks kohe pikaajalise kokkusaamise, mida on praktikas ka lubatud. Isegi kui nad on tutvunud alles vanglas oleku ajal kirjavahetuse teel. Vanglast vabanenud abikaasale, aga ei võimaldata kohe pikaajalist kokkusaamist karistust kandva abikaasaga, kuna vanglal on alust kahelda kokkusaaja maines. Mõnes vanglas on kokku lepitud, et 3 kuu möödudes lubatakse pikaajalist kokkusaamist, teises on nii öelda katseaeg 1 aasta. Selle aja möödudes peaks selge olema, kas isik satub tagasi vanglasse või saab ta iseseisvalt väljas hakkama. Nõnda saab vangla näha, kas soodustada taolist kontakti.

1.4. Kokkusaamised välisriikide õiguses

1.4.1. Suurbritannia Ühendkuningriik

Suurbritannia Ühendkuningriigis kehtib kord, mille järgi kontrollitakse kokkusaaja tausta, kes külastab A-kategooria (A-kategooria kategooria kinnipeetav võib tähendada Eesti tähenduses esimese astme kuritegu sooritanu) kinnipeetavat enne, kui otsustatakse kokkusaamise lubamine. Vangla juhtkond teavitab politseid, et see võtaks ühendust kokkusaajaga ning vestleks temaga ning raporteeriks tulemustest. Politsei fotografeerib kokkusaamissoovi avaldajat ning kontrollib lisaks isiku kriminaalset tausta. Selline

⁹ Jaan Sootak, Priit Pikamäe lk 90.

uurimine võib võtta nädalaid ning isik ei saa külastada enne kinnipeetavat, kui kõik toimingud on tehtud.

Suurbritannias on lubatud kokkusaamised lähedaste vahel, kes mõlemad on vanglas. Tegu võib olla ka erinevates vanglates karistust kandvate lähedastega. Taolist kokkusaamist on võimalik saada iga kolme kuu tagant olenevalt transpordi võimalustest.

Süüdimõistetud kinnipeetavad saavad minimaalselt 1 tunniajalise kokkusaamise iga kahe nädala tagant. Karistusena ei saa kinnipeetavalt ära võtta kokkusaamise õigust. Kinnipeetaval peab säilima minimaalne arv kokkusaamisi. Ära saab võtta vaid kokkusaamise, mis oli näiteks enne rikkumist antud hea käitumise eest. Erandjuhuks on kinnipeetav, kes on halva käitumise tõttu paigutatud eraldi.

Selleks et süüdimõistetud kinnipeetavat saaks külastada, peab kinnipeetav esitama kõikide isikute nimed, kes teda plaanivad külastada ning neile vormistatakse külastamiste pääsmed (visiting orders). Külastamiste pääsmed saadetakse kõigile neile iskutele kätte.

Kinnipeetava perekond saab täiendava kokkusaamise, kui kinnipeetav vanglasse saabub. Tõenäoliselt see annab talle kohe alguses tuge. Pere toetus on alguses kõige tähtsam. Kinnipeetav saab üks tund kokkusaamist 2 nädala jooksul. Olenevalt vanglast võib see olla ka 30 minutit kuus. Kokkusaamiste tihedus varieerub vanglati.

Karistusena ei saa kinnipeetavalt ära võtta kokkusaamise õigust. Miinimum kokkusaamiste arv peab säilima. Kokkusaamise kutseid saab saata vaid teataval hulgal. Näiteks, kui isik kellele on saadetud kinnipeetava külastusõigus ei saa tulla mingil põhjusel, siis on parem, kui ta saadab selle kutse tagasi kinnipeetavale, kuna kinnipeetav saab selle siis kellelegi teisele saata.

(Saving up visits). Kui kinnipeetavat hoitakse liiga kaugel perest või sõpradest, siis saab kokkusaamisi nõ kõrvale panna (koguda). Neid kutsutakse kuhjuvateks kokkusaamisteks. Kinnipeetav saab kuhjata minimaalselt 3 ja maksimaalselt 26 kokkusaamist. Seejärel saab kinnipeetav paluda vangla juhtkonda, et teda viidaks ajutiselt üle vanglasse, mis on lähim tema perele või sõpradele ning kõik kuhjunud kokkusaamised saab välja võtta siis selle lühikese perioodi vältel. Pärast viiakse kinnipeetav tagasi endisesse vanglasse.

Kui kinnipeetav on saatnud kokkusaamise kutsed ära viimase 28 päeva jooksul ja siis ühtäkki viiakse üle teise vanglasse, siis saab ta saata nii palju kirju, kui on vaja nendele iskutele, et teatada neileüleviimisest. Need kirjad on kinnipeetavale tasuta. Kui kirjade saatmiseks ei ole enam piisavalt aega võib kinnipeetav paluda helistada lähedastele, et teatada üleviimisest teise vanglasse.

Ühendkuningriigis ei või kokkusaamisele kaasa võtta mingil juhul süüa, juua ega sularaha. Vahistatule võib ainult tuua riideid ja hügieenivahendeid. Teiste kinnipeetavate asju ei tohi vanglast välja saata.¹⁰

1.4.2. Saksa Liitvabariik

Saksamaa Vangistuseseaduse kohaselt saab kinnipeetaval olla 1 tunniajaline kokkusaamine kuus. (translation; akt concerning the execution of prison sentences and measure of rehabilitation and prevention involving deprivation of liberty. Section 24 „right to have visitors“). Soodustatakse igati kontakte perekonnaga, sõpradega ja teiste isikutega, kes avaldavad kinnipeetavale positiivset mõju. Võimaldatakse kokkusaamisi ja kord kuus kohtumist, kus juures viibib ka grupijuht. Erandjuhtudel võimaldatakse teatud kindlatest kriteeriumidest lähtudes pikemaid kokkusaamisi (kuni 5 tundi) ilma järelvalveta.¹¹

1.4.3. Soome Vabariik

Eduskunnas 23.9.2005 seadusega nr 767 vastu võetud Vankeuslaki". 13 jagu. Kokkusaamised ja muud vanglavälised kontaktid. § 1. sätestab, kokkusaamisi. Vangil on õigus kohtuda külalistega kohase järelevalve all kokkusaamiste tarbeks varutud aegadel nii sageli, kui see vangla korraldust ja toimimist kahjustamata on võimalik. Kokkusaamist võidakse lubada ka muudel aegadel, kui kokkusaamiste tarbeks varutud aegadel, kui see on vajalik vangi kontaktide seisukohast või muul erilisel põhjusel. Vangiga kokkusaama

¹⁰ Prison visits,

http://www.adviceguide.org.uk/index/your_rights/legal_system/prison_visits.htm

¹¹ Berliini Tegeli Vangla struktuur ja töö kontseptsioon

<http://mamba.just.sise/Juta/Documents/Intranet/Aktuaalne/Berliini%20Tegeli%20Vangla%20struktuur%20ja%20töö%20kontseptsioon.htm>

tulnud isiku (kokkusaaja) kontrollimine reguleeritakse 17. jaos. Turvaosakonda paigutatud vangi õigust saada kokku teiste kui lähikondsete või muid lähedasi inimesi, samuti 12 jao 4. §-s silmaspeetud esindajat võib piirata, kui on põhjendatud põhjuseid kahtlustada, et kokkusaamistel rikutakse seda seadust, samuti selle alusel antud reegleid või korraldusi. Soome vangistusseadus ei sea nõudeid, kui tihti peab vangla kokkusaamist tagama.

§ 2. reguleeribKokkusaamisruumid ja kokkusaamise kontrollimise. Vanglas peavad olema kokkusaamisteks sobivad ruumid.Vangi kokkusaamist peab vajalikul viisil kontrollima. Kokkusaamist võidakse kontrollida samuti videoseadmega. Videoseadmega tehtavast kontrollis tuleb asjakohasel viisil teavitada vangi ja kokkusaajat. Kontrolli tulemusena saadud salvestuste säilitamisel ja hävitamisel lähtutakse sellest, mida isikuandmete töötlemisel karistuste täideviimisel antud seadustes sätestatakse tapjaregistri kohta. Eestis on vaid Ämari Vanglas pikaajaliste kokkusaamistubade juures koridoris kaamera.

§ 3 reguleerib kontrollita kokkusaamisi vangi lähikondse ja muu lähedase isikuga ja 12. jaos § 4 silmaspeetud esindajaga, samuti, kui selleks on põhjuseid, ka muu isikuga kokkusaamist võib lubada ilma kontrollita (kontrollita kokkusaamine), kui see on põhjendatud vangi kontaktide säilitamisega, õigusasjade korraldamisega või muul sellisel põhjusel ja kokkusaamisest ei tulene kahju vangla korraldusele või tegevusele. Muu kui 12. jao § 3 silmaspeetud järelevalveametniku ja 12 jao § 4 silmaspeetud esindaja kokkusaamise tingimuseks võidakse seada, et vang nõustub 16 jao § 7 lõikes 3 silmaspeetud järelevalvega. Vangi kontrollita kokkusaamisega seoses sätestatakse 16 jao §-s 4.

§ 4 Kokkusaamise ärajätmine ja erikontrolliga kokkusaamine. Kokkusaamise võib ära jätta, kui:1) kokkusaaja ei suuda usaldusväärselt tõendada isikusamasust; 2) kokkusaaja keeldub 17 jao § 2-ses tähenduses turvakontrollist või 17. jaos § 3-s tähenduses isikutuvastamisest; samuti 3) on põhjendatud põhjust kahtlustada, et kokkusaamisest on oht vangla korraldusele või turvalisusele või vangi või muu isiku turvalisusele. Kokkusaamine võidakse siiski korraldada eriliselt valvatud olukorras (erivalvatud kokkusaamine), kui 1 lõikes nimetatud ohtu on sellel viisil võimalik vältida. Kokkusaamise usaldusväärse tõestamise all peetakse silmas isikut tõendava kehtiva dokumendi ette näitamist vangla ametnikule. Kui kokkusaaja keeldub läbiotsimisest on õigus teda ka Eestis mitte kokkusaamisele lasta.

§ 5. Kaupade vastuvõtmine ja kontrollimine. Kokkusaamisega seoses võib vangile anda loa võtta vastu mõistlikul määral selliseid kaupu või asju, mida võib vangla hoida 9 peatüki § 1

ja 2 järgi. Täpsemad korraldused vastuvõetava omandi määrast antakse 15 peatüki § 1 nimetatud vangla korraldusreeglites. Kokkusaaja toodavad kaubad kontrollitakse enne nende üleandmist vangile. Soome Vangistusseaduses ei ole täpsustatud, kui tihti võib kokkusaaja kinnipeetavale pakki tuua.

§ 6 Kokkusaamiskeeld. Kinnipeetav saab keelu, kui on tehtud kindlaks, et kokkusaaja on toonud vanglasse sisse või püüdnud sisse tuua joovastavaid ained või 9. peatüki § 1 lg 1 punktis 1 või 2 või lõikes 2 nimetatud aineid või esemeid või ohustanud turvalisust või oluliselt häirinud vangla korraldust, võidakse kokkusaaja suhtes kehtestada asjaolusid arvestades vastav kõige rohkem kuus kuud vältev keeld tulla vanglasse kokkusaamisele (kokkusaamiskeeld). Kokkusaamiskeeldu võidakse pikendada, kui see on endiselt vajalik keelu aluseks olevate tegude ennetamiseks. Eestis nimetatakse seda kokkusaaja maines kahtlemises, kuid ükski õigusakt ei täpsusta ajaliselt sellist keeldu.

Kokkusaamiskeeld võib hõlmata keeldu saada kokku kindla vangiga või kindlate vangidega või tulla kindlasse vanglasse või kindlaksmääratud vanglatesse. Kokkusaamiskeeldu ei või anda lähisugulastele, muudele lähedastele ega vangiga 12 peatüki § 4 nimetatud esindajale. Kokkusaamiskeeldu ei või anda, kui kokkusaamine võidakse vanglas korraldust ohustamata korraldada § 4 lg 2 nimetatud viisil. Otsus kokkusaamiskeelu kohta tehakse kirjalikult. Enne kokkusaamiskeelu andmist tuleb kokkusaaja ja vang võimaluste piires ära kuulata. Eestis taolist menetlust veel läbi ei viida. Autorile on teada praktikast, et lühiajalisest kokkusaamisest keeldutakse kinnipeetava lähedasele sugulasele, viidates tema halvale mainele. Seda näiteks olukorras, kus kinnipeetava sugulane on ka ise hiljaaegu vanglast vabanenud. Autorile teadaolevalt teeb vaid Tartu Vangla kinnipeetavale kokkusaamisest keeldumise kirjalikult teatavaks koostades keeldumisakti.

§ 7. Kokkusaamisregister. Kuritegevuse jälgimise amet peab registrit kokkusaamiskeeldude kohta, millele kohaldatakse isikuandmete töötlemise kohta karistuste täideviimise kohta antud seaduses. Eestis selline süsteem veel puudub. Paikvaatluse käigus tuvastas autor, et Murru Vanglas oli koostatud nimekiri isikutest väljaspool vanglat, kellele ei võimaldata kokkusaamisi.

Kokkusaamise otsustamisõigus on reguleeritud §-is 11. Kokkusaamiskeelu otsustab vangla juhataja. Erivalvega kokkusaamise ja kokkusaamise ärajätmise otsustab kontrolli eest vastutav ametnik. Kontrollita kokkusaamise otsustab vangla juhataja või tema määratud

tegevuse või turvalisuse eest vastutav ametnik. § 12 on viitab täpsema kokkusaamiskeelu reeguleerimise peale. Täpsemad reeglid kokkusaamiskeelu ja selle sisu kohta antakse valitsuse määrusega. Kuritegevuse järelevalve amet annab täpsemad juhised kokkusaamiste korraldamise kohta.

1.4.4. Kokkusaamised maailmas

Bosnia Hertsegoviinas, Leedus, Poolas ja Sloveenias saavad perekonnaliikmed oma lähedasi vanglas külastada 1 kord kuus. Valgevenes saab külastada kinnipeetavat 6- 10 korda aastas tavarežiimi ning erirežiimi ehk rangema korruga vanglates vaid 3-5 korda aastas. Kinnipeetavaid Läti ja Leedu kinniserežiimiga vanglates saab külastada iga 2. kuu tagant. Venemaal on lubatud vaid 4-8 kokkusaamist aastas enamikule kinnipeetavatest, kuid rangema režiimiga vanglates ainult 2 korda aastas. Slovakkias saab kõige ohtlikumaid kurjategijaid külastada kord iga 6. nädala tagant. Sääraseid pikaajalisi kokkusaamisi nagu Eestis on veel Armeenias (kuni 72 tundi), Aserbaidžaanis (kuni 72 tundi), Gruusias (üldrežiimil 5 korda aastas, range režiimiga vanglates 3 korda aastas ning noortevanglas saab pikaajalisi kokkusaamisi iga kuu), Lätis (36 tundi), Leedus (ööpäev), Moldovas (1-5 päeva), Venemaal (3 päeva), Sloveenias (1 ööpäev), Ukrainas (Iga 3. kuu tagant kuni 3 päeva)¹². Nagu nähtub on kõik peale Sloveenia endised NSV Liidu maad ning sealt ka kinnipeetava pikaajalise kokkusaamise õigus.

¹² Roy Walmsley Helsinki 2003: lk 49-51

2. Uuring

2.1. Metodoloogia

Lõputöö raames läbiviidud uuringu aluseks oli oletus, et kinnipeetavate kokkusaamiste korraldus ei vasta VangS § 23 lõikes 1 sätestatud eesmärgil soodustada kinnipeetava kontakte lähedaste inimestega ja vältida sotsiaalsete sidemete katkemist. Lõputöö raames viidi läbi 1) kodukordade võrdlev analüüs, 2) kodukordade ja praktika vastavusanalüüs ja 3) ankeet-küsitlus.

1. Lõputöö koostamisel on võrreldud vanglate kodukordasid, et tuua välja n-ö parim praktika. Samuti on analüüsitud kodukordade ja vanglate praktika vastavust VangS ja VSKE-le. Lõputöös on võrreldud kõigi vanglate kodukordade sätteid, mis reguleerivad lühi- ja pikaajalisi kokkusaamisi. Analüüsitud on üksnes normatiivse seisuga kodukordasid, varasemate redaktsioonidega ei ole võrreldud.

2. Lõputöö raames võrdles autor vanglate kodukordi ja praktikat VangS ja VSKE-ga, et teha kindlaks võimalikud vastuolud ja erinevused õigusaktide tõlgendamisel.

3. Lõputöö raames viidi läbi küsitlus kõigis Eesti vanglates kokkusaamiste võimaluste ja probleemide väljaselgitamiseks. Ankeet-küsitlus edastati e-kirjaga kõigi vanglate vanglaametnikele, kelle teenistusülesandeks oli kokkusaamiste korraldamine või lubamise otsustamine. Vastused saadi kõigilt küsitletutelt.

2.2. Võrdlev analüüs

1. Harku Vangla kodukord. Harku Vangla direktori 07.10.2005. a käskkirjaga nr 1-2/30 kinnitatud "Harku Vangla kodukorras" (edaspidi: Harku Vangla kodukord) on reguleeritud kinnipeetavate kokkusaamiste all järgmised teemad: kokkusaamiste ruumide asukohtkoht ja kokkusaamistele saatmine kodukorra punktides (188- 191), kokkusaamiste toa lahtioleku ajad punktis (192), lühiajalised kokkusaamised kaitsja, uurija, prokuröri ja vaimulikuga punktides (193- 194), taotlused kokkusaamisteks ja kokkusaamisgraafik punktides (195-197) kokkusaamiste lubamise otsustamine punktides (198- 199), pikaajaline kokkusaamine

faktilise abikaasaga punktides (200- 201), pikaajaliste kokkusaamiste korraldus ja kaasa võtta lubatud asjad punktides (202- 210).

Harku Vangla kodukorras on kokkusaamised jagatud paljudeks alateemadeks. Erinevalt teistest vanglates, kus enamuses kokkusaamiste osa on jagatud eraldi lühi- ja pikaajalisteks kokkusaamisteks. Olemata võiks olla, kes korraldab kinnipeetavate saatmise kokkusaamisele. Samuti leian ebaotstarbekana kodukorra punkti, mis kirjeldab kokkusaamiste toa lahtiolekuaegu ning täpsustab vaid, et tuba on avatud graafiku alusel. Sellisel juhul võiksid olla sätestatud konkreetsed nädalapäevad ja kellaajad.

2. Ämari Vangla kodukord. Ämari Vangla direktori 08.06.2004. a käskkirjaga nr 163 "Ämari Vangla kodukorra" (edaspidi: Ämari Vangla kodukord) 11. peatükk reguleerib kinnipeetavate kokkusaamisi ja telefoni kõnesid. Kokkusaamiste peatükk koosneb 12. punktist. Ämari Vangla kodukorra punktides 11.1 ja 11.2 on käsitletud kokkusaamiste tubade asukoht ja lühiajaliste kokkusaamiste ruumi kirjeldus. Kodukorra punkt 11.3 sätestab, et kinnipeetavad peavad olema kokkusaamisele minnes korralikult riides. Kinnipeetavad otsitakse enne ja pärast kokkusaamist läbi. Punktides 11.4- 11.7 on sätestatud nii lühiajaliste kui ka pikaajaliste kokkusaamiste tubade külästuse ajad ja pikaajaliste kokkusaamiste tubade kirjeldus. Ämari Vangla kodukorra punktides 11.7- 11.9 on sätestatud pikaajaliste kokkusaamiste kord. Punktis 11.10 on reguleeritud lisakokkusaamise võimalus (Ämari Vangla kodukord). Ämari Vangla kodukorra punktides 11.11- 11.12 on sätestatud kokkusaamised vaimuliku ja kaitsjaga.

Ämari Vangla kodukorra kokkusaamiste peatükk ei ole alajaotatud. Alapealkirjad eristaks omavahel lühi- ja pikaajalisi kokkusaamisi ning muudaks kodukorra ülevaatlikumaks. Ämari Vangla kodukorra punkt 11.3. on kirjutatud, et enne ja pärast kokkusaamist otsitakse kinnipeetav läbi, samas ei ole midagi öeldud kokkusaaja suhtes. Punktis 11.9. kirjeldab, kuidas pikaajalisele kokkusaamisele mineva kokkusaaja asjad otsitakse läbi, kuid ei ole sätestatud kinnipeetava läbiotsimist. Kui isikute läbiotsimine juba kodukorda sisse viia, siis võiks see olla ühes punktis.

3. Tartu Vangla kodukord. Tartu Vangla direktori 15.12.2004. a käskkirjaga nr 1-3/152 kinnitatud "Tartu Vangla kodukorr" (edaspidi Tartu Vangla kodukord) on lühiajaliste kokkusaamiste all kirjas järgmised punktid: 15.1.1- 15.1.2 sätestab kokkusaamiste asukoha; 15.1.3 on reguleeritud kokkusaamiste kestvus; 15.1.4- 15.1.5 määrab taotluse esitamise ja graafiku koostamise korra; 11.1.6. on toodud välja loetelu dokumentidest, millega pääseb

kokkusaaja vangla territooriumile; 15.1.7- 15.1.14 on sätestatud kokkusaamiseks loa andmine ja kokkusaamise kord. Pikaajaliste kokkusaamiste puhul on reguleeritud järgmised teemad: 15.2.1 on reguleeritud taotluse esitamine; 15.2.2 sätestab tubade eest maksmise korra; 15.2.3. on kirjas, et esmakordselt pikaajalisele kokkusaamisele tulnud sugulane peab oma sugulusastet hakkama vanglale dokumentidega tõestama; 15.2.4- 15.2.5 reguleerib kinnipeetava ja kokkusaaja läbiotsimise korra enne pärast kokkusaamist; 15.3 reguleerib loa andmisest keeldumise.

Tartu Vangla kodukorra kokkusaamiste peatükk on jaotatud kolmeks: lühi- ja pikaajalised kokkusaamised ning loa andmisest keeldumine, kui kokkusaaja on ebakaines olekus või sõimab ebatsensuursete sõnadega vanglaametnikke. Tartu Vangla kodukorras on reguleeritud, kus toimuvad lühiajalised kokkusaamised, kuid on märkimata pikaajaliste kokkusaamiste toimumise koht. Selle pärast ongi parem minna seda teed, mida läks Harku Vangla, kus kokkusaamiste punkt on jaotatud alapealkirjadeks, mitte vaid kaheks peamiseks teemaks- lühi- ja pikaajalised kokkusaamised. Vastasel juhul kirjutatakse kodukorda eraldi lühiajalise kokkusaamise punktide alla toimumise koht ning sama peaks ka välja tooma pikaajaliste kokkusaamiste puhul või vähemalt viitama, et pikaajaliste kokkusaamiste puhul kohaldatakse lühiajaliste kokkusaamiste sätteid arvestades mõningaid erisusi ning need siis välja tooma. Kokkusaaja peab Tartu Vangla kodukorra kohaselt tulema vanglasse 30 minutit enne kokkusaamist, et täita avaldus, kuhu märgib oma andmed, mis on toodud VSKE § 33.

4. Murru Vangla kodukord. Murru Vangla direktori 22.04.2004. a. käskkirjaga nr 42 kinnitatud "Murru Vangla kodukorra" (edaspidi: Murru Vangla kodukord) lühiajaliste kokkusaamiste peatüki all on sätestatud järgmine: punkt 128- ga on korratud põhimõtteliselt vangistusseaduse § 24 lg 1. ja 2; punkt 129 kokkusaaja maines kahtlemine; 130- 131 on välja toodud kokkusaaja isikut tõendavate dokumentide loetelu; punktides 132- 133 on märgitud kokkusaamise kord; punkt 134 reguleerib, et kokkusaamine registreeritakse samal päeval. Pikaajaliste kokkusaamiste all on sätestatud järgmine: punkt 135 sätestab pikaajalise kokkusaamise sageduse; punktid 136, 138, 139 ja 140 sätestavad kokkusaamisgraafiku koostamine ja taotluse esitamise korra; punkt 137 on reguleerib kokkusaamise eest tasumise; punktid 140- 141 sätestavad loa andmise otsustamise ja sugulaste isiklikku toimikusse lisamise; punktid 142- 144 reguleerivad kokkusaamiste korda.

Murru Vangla kodukorras on reguleeritud eraldi lühi- ja pikaajalised kokkusaamised. Puudutatud ei ole lühiajalisi kokkusaamisi vaimuliku ja advokaadiga. Kodukorra mitmes punktis on korratud VSKE-d. Erinevalt teistest vanglatest on Murru Vangla kodukorda lisatud, et ka külastaja saab taotleda enda lisamist kinnipeetava isklikku toimikusse elektroonilisse registrisse või kokkusaamiskaardile esitades isikut tõendava dokumendi ja pikaajalist kokkusaamist võimaldavad dokumendid. Sarnaselt Tartu Vanglaga peab ka Murru Vangla kodukorra kohaselt kokkusaaja tulema vanglasse 30 minutit enne kokkusaamist, et esitada isikut tõendav dokument, kuid avalduse esitamisest pole mingit juttu.

5. Pärnu Vangla kodukord. Pärnu Vangla direktori 28.10.2004. a. käskkirjaga nr 75 kinnitatud "Pärnu Vangla kodukorras" (edaspidi: Pärnu Vangla kodukord) on kokkusaamised kahes jaos. Eraldi käsitletakse lühi- ja pikaajalisi kokkusaamisi. Pärnu Vangla kodukorra punktid 14.1- 14.5 reguleerivad loa andmise. Punkt 14.6 reguleerib lühiajaliste kokkusaamiste kohta. Punktides 14.7 ja 14.8 on sätestatud taotluse esitamine ja kokkusaamisgraafik. Punktides 14.9, 14.10, 14.11 ja 14.2 on märgitud kokkusaamiste kord. Pikaajalised kokkusaamised on reguleeritud järgmiselt: Pärnu Vangla kodukorra punktides 15.1- 15.4 on sätestatud loa andmine; punkt 15.5 taotlus; punkt 15.6 lisakokkusaamine; punktides 15.7- 15.13 on kirjas pikaajaliste kokkusaamiste kord.

Pärnu Vangla kodukorras on kokkusaamised kahes jaos. Eraldi käsitletakse lühi- ja pikaajalisi kokkusaamisi. Pärnu Vangla kodukorra punkt 14.9 sätestab, et kinnipeetav peab olema kokkusaamisele minnes korralikult riides, mida on peale Pärnu Vangla kodukorra veel vaid Ämari Vangla kodukorras reguleeritud. Pärnu Vangla kodukorras reguleeritud, et pikaajalisel kokkusaamisel olev kinnipeetav võib saada ka vangla poolt ette nähtud toitu. Kodukorra punktis 14.7 on kirjas, et kinnipeetav peab kokkusaamisele minnes järgima VSKE §-s 46 sätteid. Samas paljudes teistes punktides on korratud VSKE, mitte sellele viidatud.

6. Tallinna Vangla kodukord. Tallinna Vangla direktori 05.07.2005. a. käskkirjaga kinnitatud "Tallinna Vangla kodukorra" (edaspidi: Tallinna Vangla kodukord) punktid 5.1, 5.2, 5.3 ja 5.6 reguleerivad taotluse esitamise ja lühiajaliste kokkusaamiste broneerimise. Punktid 5.4 ja 5.5 sätestavad vastavalt pikaajalise kokkusaamise algusaja ja kokkusaamisgraafiku.

Tallinna Vangla kodukorras on võrreldes teiste vanglatega kõige lühemalt kirjeldatud kokkusaamiste osa. Kodukorras on reguleeritud kokkusaamise taotluse esitamine, broneerimine, tubade lahtioleku ajad, graafiku koostaja ning kokkusaamise taotluse erisused, kuid faktilise abikaasa puhul. Kodukorra kokkusaamiste punktis pole teise seaduse ega määruse kordamist.

7. Viljandi Vangla kodukord. Viljandi Vangla direktori 08.06.2004. a käskkirjaga nr 18 kinnitatud "Viljandi Vangla kodukorra" (edaspidi: Viljandi Vangla kodukord) punktid 14.1--14.3 reguleerivad kokkusaamise taotluse, lubamise ja kokkusaamisgraafiku. (14.4- 14.4.1) kokkusaaja isikut tõendav dokument. (14.5- 14.12.1) on kirjas lühiajaliste kokkusaamiste kord ja mittelubamise alused. Viljandi Vangla kodukorra punktist 14.13 hakkab pikaajaliste kokkusaamiste reguleerimine. Selle all on reguleeritud kokkusaamiste tubade asukoht ja lahtioleku ajad (14.13.1), pikaajaliste kokkusaamiste kestus, isikud kellega võimaldatakse kokkusaamisi ning tõendamise küsimus (14.13.3- 14.13.4), taotluse esitamine, loa andmine ja kokkusaamisgraafiku koostamine (14.13.5- 14.13.8). Viljandi Vangla kodukorra punktid 14.13.9.- 14.13.12.3. on sätestatud pikaajaliste kokkusaamiste kord. Viljandi Vangla kodukorra punktis 14.14 on reguleeritud eraldi kokkusaamised kaitsja ja vaimulikuga

Viljandi Vangla kodukorras on kokkusaamised jaotatud kolme osasse. Peatükk 14 kannab pealkirja kokkusaamised ja esimese osa punktid 14- 14.12.1 reguleerivad lühiajalisi kokkusaamisi. Kodukorras on sätestatud, et vanemal, kui 12 aastasel lapsel peab olema kaasas isikut tõendav pildiga dokument. Reguleerimata on alla 12 aastase lapse vanglale esitatavad dokumendid kokkusaamiseks. Kodukorras on reguleeritud noore kinnipeetava kokkusaamiste erisused. Üldiselt on Viljandi Vangla kodukorras üsna detailselt lahti seletatud kinnipeetava, kokkusaaja kui ka vanglaametniku õigused ja kohustused seoses kokkusaamistega. Kohati on viidatud VSKE-le, kuid paljudes punktides jälle korratakse määruse teksti. Ainsana Viljandi Vangla kodukorras on sätestatud, et kinnipeetaval on piiramatu õigus kohtuda oma kaitsja ja vaimulikuga (Viljandi Vangla kodukord 14.14.1). Viljandi Vangla kodukorras on kõige üksikasjalikumalt lahti seletatud kokkusaamised kaitsja ja vaimulikuga.

8. Kokkuvõtte. Kõik vanglad on kinnipeetavate lühi- ja pikaajaliste kokkusaamiste reguleerimisel läinud erinevat teed. Paljudes on jaotatud kokkusaamised kahte osasse: ühes sätestatakse lühiajalisi kokkusaamisi ja teises pikaajalisi. See juures ei viidata teistele seadustele ega määrustele vaid kirjutatakse neid üle. Mõne vangla kodukord seletab

toimingud väga detailselt lahti, teise kodukord on see vastu väga napisõnaline. Paljud teemad võiksid olla hoopis töötajate ametijuhendites kajastatud. Kodukord on hetkel universaalne määrus, kus on kajastatud vanglaametnike, kinnipeetavate ja kolmandate isikute õigused ning kohustused.

2.3. Vastavusanalüüs

1) Lühiajalisi kokkusaamisi klaasist vaheseinaga tubades (Harku Vangla kodukord 189, Ämari Vangla kodukord 11.2, Viljandi Vangla kodukord 14.9). VSKE § 31 lg 2 on sätestatud, et lühiajalise kokkusaamise puhul on kokkusaaja ja kinnipeetav eraldatud teineteisest klaasist või traatvõrgust vaheseinaga. Kõikides Eesti Vabariigi vanglates on kasutusel klaasist vaheseinaga boksid. Erandjuhtudel on lubatud kokkusaamisi lähedastega ka laua taga.

2) Pikaajaliste kokkusaamiste ruumis on köögi, dušši ja wc nurk.(Harku Vangla kodukord 190). VSe § 41 lg 1 on reguleeritud pikaajalise kokkusaamise ruum, kus on võimalik pesta, magada ja toitu valmistada. Paikvaatluse käigus tuvastasin, et Tallinna ja Murru Vangla kokkusaamiste ruumis ei ole köögi, dušši ja wc nurka, vaid need on ühised, mis tähendab, et kinnipeetavad ja erinevad perekonnad puutuvad omavahel kokku ning julgeoleku kaalutlustel on see mõneti ohtlik. Ämari Vangla kodukorra punktis 11.5 on kirjeldatud, et ka seal on ühine köögi, dušši ja wc nurk.

4) Lühiajalised kokkusaamised kaitsja, vaimuliku, uurija ja prokuröriga toimuvad laua taga selleks kohaldatud ruumis(Harku Vangla kodukord193- 194). VSe § 26 lg 1 järgi peaks sellesse nimkirja mahtuma veel notar ning Riigikohtu halduskolleegiumi 26.mai.2005. a otsus haldusasjas nr 3-3-3-21-05 eeskujul ka kinnipeetava esindaja. Kinnipeetaval on õigus piiramatult kohtuda oma kaitsja ja vaimulikuga (Viljandi Vangla kodukord 14.14.1). Eelnev säte tuleb VangS § 26 lg 1.

5) Kinnipeetavale võimaldatakse vähemalt üks kord kuus lühiajaline kokkusaamine (Murru Vangla kodukord 128, Pärnu Vangla 14.1, Viljandi Vangla kodukord 14.12) See nõue tuleb VangS § 24 lg 1, kus sätestatakse, et lühiajalist kokkusaamist võimaldatakse vähemalt 1 kord kuus. Tegemist on miinimumiga, mida vanglad peaksid suutma tagada.

6) Lühiajaliste kokkusaamiste kestvus on kuni 3 tundi, (Ämari Vangla kodukord 14.4) tulenevalt VangS § 24 lg 2-st. Tartu Vangla kodukorra punktis 15.1.3 on sätestatud, et lühiajalise kokkusaamise kestus on 2 tundi, mis on hetkel vastuolus VangS § 24 lg 2-ga. Küllastades Tartu Vanglat tuvastas autor vestluse käigus, et teatud juhtudel, kui on tegemist kinnipeetavale lähedase inimesega lubatakse kokkusaamist ka kuni 3 tundi. Enamjaolt pole kinnipeetavatel endil 3 tundi millestki rääkida ning nii pikk kokkusaamine pole seetõttu otstarbekas. Samasugune praktika on ka Murru Vanglas, mille kodukorras see küll ei väljendu, kuid seal kohapeal käinuna selgus asjaolu vestluse käigus.

7) Pikaajalisi kokkusaamisi võimaldatakse vähemalt kord poole aasta jooksul (Viljandi Vangla kodukord 14.13.3, Pärnu Vangla kodukord 15.1, Murru Vangla kodukord 135). Kui lühiajaliste kokkusaamiste sagedus on sätestatud VangS-s, siis pikaajalise kokkusaamise puhul on sellekohane regulatsioon VSKE § 45-s välja toodud ehk siis vangla juhtkond võimaldab ühe pikaajalise kokkusaamise kord poole aasta jooksul.

8) Pikaajaliste kokkusaamiste kestvus on kuni 3 ööpäeva (Ämari Vangla kodukord 11.6). VangS § 25 lg 2 sätestab, et pikaajaline kokkusaamine on 1 kuni 3 päeva kestev kooselamine. Päevade arvestusega on kirjutatud ka Viljandi Vangla kodukorra punktis 14.13.3. VangS on reguleeritud päevades veel lühiajaline väljaviimine (VangS § 33 lg 1) ning kalendripäevades lühiajaline väljasõit (VangS § 32 lg 1). VangS sätestab vaid päevades ja kalendripäevades.

9) Vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamise huvides võib vangla direktor suurendada pikaajaliste kokkusaamiste arvu ja kestvust (Viljandi Vangla kodukord 14.13.3.2) Noore kinnipeetava vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamise huvides võib suurendada VangS §-des 24 ja 25 sätestatud kokkusaamiste sätestatud arvu ja kestvust (VangS § 84 lg 2). Noor kinnipeetav on VangS § 77. tähenduses isik, kes karistuse täitmisele pööramise ajal on noorem kui 21-aastane. Eesti Vabariigi lastekaitseaduse § 37 lg 2 järgi peab kinnipeetavale lapsele olema tagatud vaba kokkusaamine vanemate, lähedaste, eestkostja või hooldajaga, täisväärtuslik toit ning nõuetekohane arsti- ja hingeabi.

10) Lühiajaliseks kokkusaamiseks esitab kinnipeetav või kokkusaaja kirjaliku taotluse (Tartu Vangla kodukord 15.1.4, Pärnu Vangla kodukord 14.7, Viljandi Vangla kodukord 14.1). Kokkusaaja saab taotluse esitada ka telefoni (Viljandi Vangla kodukord 14.1.1, Tallinna Vangla kodukord 5.2, Tartu Vangla kodukord 15.1.4) või e-posti teel (Tallinna

Vangla kodukord 5.2). Harku Vangla kodukorra punkt 195 järgi on reguleeritud vaid kinnipeetavate taotluste esitamise kord. Oma praktikast võin öelda, et Harku Vanglas on kokkusaajal võimalik lühiajalist kokkusaamist telefoni teel broneerida, kuid kirjaliku avalduse esitab siiski vaid kinnipeetav. VSKE § 32 lg 1 järgi toimub lühiajaline kokkusaamine kinnipeetava või kokkusaaja kirjaliku taotluse alusel.

11) Pikaajalise kokkusaamise taotluse esitab kinnipeetav (Tartu Vangla kodukord 15.12.1, Murru Vangla 135, Pärnu Vangla kodukord 15.5, Viljandi Vangla kodukord 14.13.5). Vastav nõue tuleb VSKE § 42 lg 1. Tartu Vanglas täidab kokkusaaja eraldi blanketile VSKE § 33 lg 2 andmed. Harku Vanglas peab kinnipeetav need ise märkima oma taotluses ning Murru Vanglas märgib need ametnik üles.

12) Kokkusaamisest keeldumine tehakse kinnipeetavale allkirja vastu teatavaks (Harku Vangla kodukord 199, Viljandi Vangla kodukord 14.13.7). VSKE § 35 lg 2 sätestab, et lühiajalise kokkusaamise loa andmisest keeldumine tehakse nii kinnipeetavale kui ka kokkusaajale teatavaks arvates taotluse esitamisest 3. tööpäeva jooksul. Sama kehtib pikaajalise kokkusaamise keeldumise kohta vastavalt VSKE § 45¹ lg 3. Töö autorile teadaolevates Tartu, Murru ja Harku Vanglas ei tehta loa andmisest keeldumist kokkusaajale teatavaks. Kirjalik haldusakt ja soodustava haldusakti andmisest keeldumine peab olema kirjalikult põhjendatud (HMS § 56 lg 1). Tartu Vanglas koostatakse, erinevalt Murru ja Harku Vanglast, kinnipeetavale pikaajalise keeldumise puhul kirjalik akt, mille peamiseks keeldumise põhjuseks oli viidatud VSKE § 45¹ lg 1.

13) Faktilise abikaasaga pikaajaliseks kokkusaamiseks esitatud taotlust loetakse nõuetekohaseks, kui taotluse rekvisiidid VSKE § 43 mõistes on taotluse menetlejale teada enne kokkusaamiste graafiku koostamist (Tallinna Vangla kodukord 5.6, Harku Vangla kodukord 200-201). Kinnipeetava faktiline abikaasa, kes tuleb kokkusaamisele esmakordselt, peab tõendama, et tal on kinnipeetavaga ühine laps, ühine majapidamine või et ta on kinnipeetavaga enne selle karistuse kandmisele asumist elanud koos vähemalt kaks aastat (VSKE § 43). Tõendite nõudmise õigus tuleneb HMS § 38-st.

14) Esmakordselt pikaajalisele kokkusaamisele saabunud isik peab sugulusastet kinnipeetavaga dokumentidega tõestama (Tartu Vangla kodukord 15.2.3). Sellist nõuet ei saa aga vangla esitada, kuna sellist kohustust ei ole VangS ega VSKE sätestanud. Vangla on sellisel juhul kohustatud ise välja uurima kokkusaamise otsustamiseks olulised tõendid

tulenevalt HMS § 6-st. Praktikas saavad vastavad tõendid kinnipeetavad kirja vahendusel ning edastavad need siis administratsioonile, kes nende alusel otsuse teeb.

15) Pikaajalise kokkusaamise faktilise abikaasaga saab vaid juhul, kui kinnipeetaval oli selle isikuga ühine majapidamine või vähemalt 2 aastat kestnud kooselu enne karistuse kandmise algust. (Harku Vangla kodukord 200). VangS § 25 lg 1 järgi aga on lisaks eelnimetatuile ka ühised lapsed faktiliseks asjaoluks.

16) Pikaajalist kokkusaamist ei võimaldata vastuvõtuosakonnas ja kartseris viibivale kinnipeetavale (Pärnu Vangla kodukord 15.4). Lisaks eelmainitud loa andmisest keeldumise alustele on Viljandi Vangla kodukorra punktis 14.13.3.1. veel lisatud kinnipeetav, kes viibib avavanglaosakonnas. Lühiajalisi kokkusaamisi ei võimaldata distsiplinaarkaristuse kandmiseks kartserisse paigutatud kinnipeetavale (Viljandi Vangla kodukord 14.12.1). Viimane alus tuleneb VangS § 24 lg 4. Pikaajalisi kokkusaamisi ei võimaldata vangla vastuvõtuosakonnas viibivale kinnipeetavale, avavanglas viibivale kinnipeetavale ja distsiplinaarkaristuse kandmiseks kartserisse paigutatud kinnipeetavale (VangS § 25 lg 3). Kinnipeetav, kelle poolt realselt ärakandmisele kuuluva vangistuse tähtaeg ületab ühte aastat, paigutatakse vastuvõtuosakonda. Vastuvõtuosakonnas tehakse kindlaks kinnipeetava eluloolised andmed, määratletakse tema sotsiaalpsühholoogiline prognoos ja selgitatakse välja muud andmed, mis on vajalikud kinnipeetava individuaalse täitmiskava koostamiseks vastavalt käesoleva seaduse §-le 16. (VangS § 14 lg 3).

17) Pikaajaliseks kokkusaamiseks on kinnipeetaval õigus kaasa võtta kokkusaamisruumi järgmised esemed: 1) tualettseep, hambahari, hambapasta, käterätt, kreem, šampoon, kamm, hari, mõistlikus koguses hügieenisidemeid, aluspesu 3 paari, spordidress 1 komplekt, toasussid 1 paar. Pikaajaliste kokkusaamiste tubades on suitsetamine keelatud (Harku Vangla kodukord 203). VSKE § 46 lg 1 sätestab, et pikaajalisele kokkusaamisele võib kokkusaaja kaasa võtta kinnipeetavale vanglas lubatud asjad. Kinnipeetavale lubatud asjad on sätestatud VSKE § 58. VSKE § 46 lg 3. on kirjas, et kinnipeetav võib kokkusaamisele kaasa võtta tualett- ja suitsetamistarbeid. Seega on antud hetkel Harku Vangla kodukorra punkt 203 vastuolus VSKE § 46 lg 3-ga. Paikvaatluse käigus sain teada, et Tartu vangla kokkusaamiste tubades on lubatud suitsetamine. 1 tuba hoitakse vabana mittesuitsetajate jaoks. Murru ja Tallinna Vanglas on ühine suitsuruum. Lisaks teevad kinnipeetavad Murru Vanglas eraldi avalduse, kuhu märgitakse asjad, millega kinnipeetav kokkusaamisele läks (Murru Vangla kodukord § 139). Samasugust süsteemi kasutatakse ka

Tartu Vanglas. See on hea, kuna omatakse ülevaadet, millega kinnipeetav pikaajalisele kokkusaamisele läks ja millega sealt tuli.

18) Alaealine kokkusaaja lubatakse pikaajalisele kokkusaamisele vanema või seadusliku hooldaja notariaalselt tõendatud loa alusel (Murru Vangla kodukord 140). Selles osas on vanglates esinenud mõningaid probleeme. Tegelikult ei saa nõuda vanema ega hooldaja notariaalselt tõendatud luba alaealiselt, kes vanglat külastab. VangS § 1¹ lg 3 sätestab, et alaealine ja muu piiratud teovõimega isik võivad haldusmenetluses iseseisvalt menetlustoiminguid teha. Võib järeldada, et alla 18 aastane alaealine, kuid piiratud teovõimega isikul (TsÜS § 8 lg 2) on õigus vanglas esitada avaldus lühiajaliseks kokkusaamiseks.

2.4. Ankeet-küsitlus

Teise uuringu käigus saatsin laiali küsimustiku kõikidesse Eesti Vanglatesse (Lisas 1). Küsimustiku saatmise ajal oli Ämari Vanglas umbes 550, Pärnu Vanglas 100, Tartu Vanglas 518, Viljandi Vanglas 109, Murru Vanglas 1600 ja Harku Vanglas 160 kinnipeetavat. Tallinna Vanglas oli koos vahistatutega 1100 kinni peetavat.

Ämari Vanglas tegeles lühiajaliste kokkusaamistega 2 ametnikku, mis teeb keskmiselt 275 kinnipeetavat ning pikaajaliste kokkusaamistega 3 ametnikku, mis teeb keskmiselt 183 kinnipeetavat ühe ametniku kohta. Tallinna Vanglas tegeles nii lühi- kui ka pikaajaliste kokkusaamistega 2 ametnikku, mis teeb lühiajaliste kokkusaamiste puhul 550 kinni peetavat ühe ametniku kohta. Pikaajaliste kokkusaamiste puhul on koormus veidi väiksem, kuna vahistatul (VangS § 4) ei ole niikuinii pikaajalise kokkusaamise õigust tulenevalt VangS § 25 lg 3. Pärnu Vanglas viis lühi- ja pikaajalisi kokkusaamisi läbi 1 ametnik. Seega on tegeleb tema kõigi 100 kinnipeetavaga. Tartu Vanglas tegeles lühi- ja pikaajaliste kokkusaamistega vastavalt 3 ning 2 ametnikku, mis teeb omakorda keskmiseks lühiajaliste kokkusaamiste puhul 172 ja pikaajaliste kokkusaamiste korral 259 kinnipeetavat ühe ametniku kohta. Viljandi Vanglas tegeleb lühi- ja pikaajaliste kokkusaamistega 2 ametnikku, mis teeb mõlema kokkusaamise liigi puhul 54 kinnipeetavat ühe ametniku kohta. Murru Vanglas tegeleb lühi- ning pikaajaliste kokkusaamistega kokku 4 inimest, mis teeb suhtarvuks 400 kinnipeetavat ühe ametniku kohta Harku Vanglas tegeleb 1 ametnik mõlemate kokkusaamistega ning seega on tema koormuseks 160 kinnipeetavat.

Järgmiseks uurisin ma, et kui iga kinnipeetav kasutaks talle ette nähtud 3 tundi kokkusaamiseks kuus, siis kas vangla suudaks seda tagada. Selleks selgitasin ma välja kui palju on vanglas lühiajaliste kokkusaamiste kohti (X) ning mitu tundi nädalas kokkusaamisi korraldatakse (Y). Edasi sain juba teada, mitu tundi kuus kokkusaamisi korraldatakse ja jagasin selle kinnipeetavate arvuga (Z) ning sain kokkusaamise kestuse (K), kui kõik kinnipeetavad sooviksid lühiajalise kokkusaamise õigust kasutada. Valem oleks järgmine: $x * y * 4 / z = K$. Ämari Vangla läbilaske võime oleks 4. kokkusaamiskoha ning 45. avatud oleku tunniga sellisel juhul 1,6 tundi lühiajalist kokkusaamist ühe kinnipeetava kohta kuus ($5 * 45 * 4 / 550 = 1,64$). Vangla ei suudaks isegi minimaalset kokkusaamiste aega tagada. Tallinnas vanglas on välja töötatud süsteem, kus päevas saab 20 kinnipeetavat lühiajalise kokkusaamise. Vaadates graafikut peab nentima, et kokkusaamise kestvuseks tuleb siis 1 tund ja 15 minutit. Kokkusaamiste tuba on avatud 6 päeva nädalas, mis tagab 480 kinnipeetavale kokkusaamise kuus, mis ongi ligilähedane vangla süüdimõistetute arvule. Kokkusaamise kestust on küll lühendatud, mille tulemusena laieneb kinnipeetavate ring, kellele suudetakse lühiajalist kokkusaamist pakkuda. Viljandi Vanglas oleks kokkusaamise kestus maksimaalselt 1,9 tundi. Viljandi Vanglas on lühiajaliste kokkusaamiste kohti 13, samas kokkusaamisi korraldatakse vaid 4 tundi nädalas ühel nädalavahetuse päeval Tartu Vanglas oleks sama näitaja 1,8 tundi, Harku Vanglas 3,5 ning Pärnu Vanglas 4,8 tundi, mis on selles osas parimate võimalustega vangla. Pärnu Vanglas on 3 kokkusaamise kohta ning kokkusaamisi korraldatakse 40 tundi nädalas. Murru Vangla võimalused oleks kõige kasinamad ehk 1,5 tundi ühe kinnipeetava kohta kuus Murru Vanglas on 18 lühiajalise kokkusaamise kabiini ja kokkusaamisi korraldatakse 34 tundi nädalas. Kõikide vanglate esindajad peale Murru ja Ämari hindasid kokkusaamiskohtade arvu piisavaks. Ämari vangla leidis, et tarvis oleks veel 2 kohta.

Järgmisena leidsin, kuidas on tagatud lühiajaliste kokkusaamiste ajaks julgeolek. Kõigis vanglates on kokkusaaja ja kinnipeetav eraldatud klaasvaheseinaga. Ämari Vanglas jälgitakse kokkusaajaid erinevate intervallide tagant, ülejäänud vanglad vastasid, et kokkusaajaid jälgitakse pidevalt. Julgeoleku tagamiseks ei kuulata üheski vanglas kokkusaamisi pealt. Lisaks mainiti, et Viljandi Vanglas asuvad kinnipeetavad lukustatud ruumis. Harku Vanglas on lisaks kinnipeetavatele ka kokkusaajad lukustatud ruumis.

Küsimusele, kuidas kontrollitakse kokkusaajaid eelnevalt, tuli mitmeid erinevaid vastuseid. Tartu, Viljandi ja Harku Vanglas tuvastatakse isiku samasus dokumendi abil ja kontrollitakse isikuandmeid registrist. Ämari Vanglas kontrollib julgeolekuosakond kokkusaajaid läbi erinevate andmebaaside. Tõenäoliselt nii toimitakse ka ülejäänud

vanglates, kuid vastustes see ei kajastu. Erinevused tulevad sisse läbiotsimistoimingutes. Tallinna Vanglas kaasatakse kokkusaaja läbiotsimisse ka narkokoer. Murru Vanglas kasutatakse külastajate läbivaatamiseks metalliotsijat. Autorile teadaolevates Tallinna ja Tartu Vanglas kasutatakse samuti metalliotsijaid. Tänapäeva Euroopa kambertüüpi vanglates on metalliotsijad juba pääslates mis vähendab oluliselt riski, et kokkusaajad smuugeldavad vanglasse relvi või muid keelatud esemeid (A. Reynaud, 1986 lk 101). isik Pärnu Vanglas palutakse kokkusaajal kõik vanglas mittelubatud esemed pääslas ära anda. Vähimagi kahtluse korral otsitakse ka ametnike poolt läbi.

Autor uuris veel sedagi, kas vangla lubab võimalusel rohkem, kui 1 kord kuus lühiajalisi kokkusaamisi. Ämari Vanglas lubatakse võimaluse korral, kuid iga täiendav kokkusaamine vaadatakse läbi individuaalselt. Tallinna Vangla vastas, et kuna on leitud efektiivne kohtade arv, siis ei jää üle ega ka puudu kohtadest. Pärnu Vanglas lubatakse vastavalt kohtade olemasolule. Kui kohti piisab, siis ei vaadata, mitu lühiajalist kinnipeetav on juba saanud. Mitme inimese soovi korral ühele ja samale ajale otsustatakse selle kasuks, kes veel pole kokkusaamist saanud. Tartu Vanglas lubatakse täiendavaid kokkusaamisi kinnipeetava lisataotluse alusel. Viljandi vanglas vastas, et võimaldatakse ettenähtust rohkem. Murru ja Harku Vanglas võetakse aluseks kinnipeetava ja kokkusaaja käitumine ning taust.

Selgus veel ,et lühiajaliste kokkusaamiste puhul esineb rikkumisi ja usalduse kuritarvitamist nii kokkusaaja kui ka kinnipeetava poolt. Ämari Vanglas sellisel juhul kokkusaamine katkestatakse koheselt. Olenevalt rikkumise iseloomust võetakse kasutusele meetmed. Tallinna Vangla vastanud praktika ajal ei ole rikkumisi esinenud. Pärnu Vangla kinnitusel on rikkumised harvad, kuid mõnel korral on üritatud keelatud esemeid vanglasse toimetada. Tartu Vangla mõõnas, et kokkusaajad on tulnud kohale ebakaines olekus, üritanud vanglasse kaasa võtta keelatud esemeid, kinnipeetavad soovivad suhelda omvahel ning kokkusaajad on solvanud vangla ametnikke. Harku Vanglas on täheldatud samu rikkumisi välja arvatud, et kinnipeetavad soovivad omavahel suhelda. Viljandi Vanglas on kokkusaaja lühiajalise kokkusaamise ajal kasutanud mobiiltelefoni ja fotoaparaati. Murru Vanglasse on kokkusaajad tulnud ebakaines olekus.

Ämari Vanglas on 7 pikaajalise kokkusaamise ruumi ning kokkusaamisi korraldatakse 6 päeval nädalas. Lühikese tehtega võib välja arvutada, mitu kinnipeetavat saaks poole aasta jooksul pikaajalist kokkusaamist. Tubade arv (X), mitu päeva nädalas korraldatakse (Y) ning leidsin mitu päeva poolaastas pikaajalisi kokkusaamisi korraldatakse. Lõpuks jagasin

selle kinnipeetavate arvuga (Z), et näha, mitu päeva on maksimaalselt võimalik kokkusaamist saada (K), kui kõik taotleksid pikaajalist kokkusaamist poolaasta vältel. $X * Y * 4 * 6 / Z = K$. Ämari Vanglas saaks iga kinnipeetav maksimaalselt 1, 8 ööpäeva pikaajalise kokkusaamise kestvuseks. Tallinna Vanglas saaks iga kinni peetav 0,6 ööpäeva, kuid siin tuleb ka arvestada, et Tallinna Vangla kinnipeetavate arvust vähemalt pooled moodustavad vahistatud, kellel ei ole pikaajalise kokkusaamise õigust. Pärnu Vanglas saaks iga kinnipeetav 2,4, Viljandis 0,6, Harkus 2,1 ööpäeva. Murru Vanglas korraldatakse 2. päeval nädalas 24 tunniseid, 1. korral nädalas 48 ja 78 tunniseid kokkusaamisi. Sellest johtuvalt saab arvutada, palju umbes kinnipeetavaid poolaastas läbi käib, kui kokkusaamiste ruume on 16. Vastuseks on 0,9 ööpäeva. Tartu Vangla näitaja on 0,8.

Pikaajaliste kokkusaamiste puhul tuleb tunnistada, et paljudel kinnipeetavad ei saagi pikaajaliselt kellegagi kokku, kuna neil puuduvad lähedased suhted perekonnaga. Teisel osal on kokkusaamise õigus distsiplinaarkaristusena ära võetud, mis leevendab osaliselt tungi. Kõige rohkem võimalusi on arvutuste järgi Harku Vanglas. Praktikast on autorile teada, et Harku Vanglas võimaldatakse kinnipeetavatele iga kuu pikaajalist kokkusaamist vabade kohtade olemasolul. Küsitlusele vastanuist Ämari, Pärnu, Tallinna ja Tartu Vangla esinejad leidsid, et pikaajaliste kokkusaamiste ruume on piisavalt. Samas väga madalaid tulemusi saanud Murru ja Viljandi Vangla vastanud mõõnsid ebapiisavat kokkusaamisruumide arvu. Viljandi Vanglas on 1 pikaajalise kokkusaamise tuba ja kokkusaamisi korraldatakse nendes 3. päeval nädalas.

Ämari ning Pärnu Vanglas on pikaajaliste kokkusaamiste ajal julgeolek tagatud pisteliste läbiotsimiste, jälgimiste ja joobekontrolliga. Vanglas on Koridoris videovalve. Viljandi Vanglas jälgitakse pisteliselt ning vajadusel joobekontroll ja läbiotsimised. Tartu Vanglas tehakse joobekontroll peale kokkusaamist. Ämari. Tallinna Vanglas jälgitakse pisteliselt. Harku Vanglas jälgitakse pisteliselt. Eelnimetatu täiendamiseks kasutatakse Tallinna Vanglas ka narkokoera. Tartu, Viljandi ja Harku Vanglas aitab julgeolekut tagada administratsiooni poolt lukustatavad kokkusaamisruumid. Paikvaatluse käigus tuvastas autor, et Murru ja Tallinna Vanglas kasutavad kokkusaajad ja kinnipeetavad ühist kööki ja suitsuruumi. Sellisel pikaajalise kokkusaamise tüübil on teatav oht nii kokkusaajatele kui ka kinnipeetavatele endile.

Ämari Vanglas kontrollib julgeoleku osakond kokkusaajaid läbi erinevate andmebaaside. Tartu ja Tallinna Vanglas kasutatakse narkokoera ja kokkusaajate täielikku läbiotsimist. Harku, Pärnu, Murru ja Viljandi Vanglas otsitakse kokkusaajad ja nende asjad läbi.

Küsimusel, kas võimalusel võimaldatakse rohkem kokkusaamisi, kui ette nähtud, vastas vaid Viljandi Vangla vastanu, et võimalus puudub ruumi puudusel. Tallinna Vangla vastas, et lubatakse, kui ei ole palju neid, kes on 5. kuu jooksul pikaajalist kokkusaamist saanud.

Kõikides Vanglates peale Viljandi Vangla on pikaajaliste kokkusaamiste ajal esinenud rikkumisi või usalduse kuritarvitamist kokkusaaja või kinnipeetava poolt. Ämari Vanglas lõpetatakse kokkusaamine sellisel juhul olenevalt rikkumise iseloomust. Tallinna Vangla vastas, et kindlasti on esinenud, kuid ametniku praktika ajal ei ole rikkumisi täheldatud. Tartu, Murru ja Harku Vanglasse on külastajad püüdnud kaasa võtta keelatud esemeid. Autori praktika ajal on külastaja Harku Vanglasse püüdnud alkoholi tuua. Vestluses Murru ja Ämari Vangla ametnikuga selgus, et on üritatud esitada võltsitud dokumente saamaks pikaajalisele kokkusaamisele.

Kokkusaamiste toa maksumus varieerub vanglati 100. krooni ja 50 sendist Tallinna Vanglas kuni 600 kroonini ööpäev Tartu Vanglas. Hind tuleneb kokkusaajate arvust, ruumi suurusest ja aastaajast, arvestades keskmist elektri ja veekulu. Tartu Vanglas on eraldi suvised ja talvised hinnad. Murru Vangla ametnik tunnistas, et pikaajaliste kokkusaamiste tuba külastab üks ja sama kontingent, kellel jätkub piisavalt rahalisi vahendeid.

3. Ettepanekud

Vanglates läbiviidud uurimus näitab, et Kinnipeetavate omavahelised kokkusaamised erinevates vanglates võiks olla kuni 3 ööpäeva. Pikaajalise kokkusaamise VangS tulenev päevade arvestus tuleks tõlgendada samuti 3. ööpäevana.

Kodukordades tuleks täpsustada kokkusaaja mõistet ning viidata asjakohastele õigusaktidele. Samuti tuleks faktilise abikaasaga kokkusaamiste puhul rohkem lähtuda perekonna, kui põhiseadusest tuleneva.

Tuleks ühtlustada kodukordades kokkusaamiste reguleerimist ja luua kõigis vanglates ühesugune sellekohane peatükk. Nii oleks ametnikel endil kui ka kinnipeetavatel selgem arusaam õigustest ja kohustustest.

Uute vanglate arhitektuurilisel planeerimisel tuleks arvestada loodava vangla kinnipeetavate arvu ning sellest johtuvalt ehitada ruume nii palju, et oleks tagatud kõigile soovijatele nii pika- kui ka lühiajalised kokkusaamised. Üheks lahenduseks võiks olla lisaks ruumide suuremale arvule veel kokkusaamise kestuse lühendamise lühiajaliste puhul 3-lt tunnilt kahele ja pikaajaliste korral 3 päevalt 1 päevale. Samuti võiksid igas kokkusaamisruumis olla köögi, dušši ja wc nurk eraldi, et erinevad perekonnad.

Pikaajalisi kokkusaamisi võiks võimaldada ka isikutele, kellel puuduvad piisavad rahalised vahendid, kuid kellele oleks oluline tagada sotsiaalsete sidemete jätkamiseks kokkusaamisi.

KOKKUVÕTE

Käesolev lõputöö andis lühiülevaate kinnipeetavate lühi- ja pikaajaliste kokkusaamiste õigusliku instituudi kujunemisest ning käesoleval ajal kehtivast õiguslikust regulatsioonist. Lõputöös püstitatud oletus leidis mõnede vanglate näitel kinnitust. Vanglates ei ole piisavalt lühi- ja pikaajaliste kokkusaamiste kohti. Lisaks esines kodukordades vastuolusid õigusaktidega ning praktikas ei järgita alati õigusakte. Vanglate endi praktika ja õiguslik regulatsioon erineb üksteisest. Näiteks autor leiab, et kokkusaamiste korraldamisel erinevate vanglate vahel on vaid tehnilised probleemid, mitte õigusaktidest tulenevad.

Mitteühtlases evib tähendust erinevate vanglatüüpide olemasolu. Üld- ja kamberrežiimi kooseksisteerimisest on tingitud paljud praktika erinevused. Vangistuse eesmärki on esimese puhul raske saavutada. Eesti Vanglasüsteem on üsna ainulaadne Euroopas, kuna tegemist on ülemineku süsteemiga, mis püüab minna üldrežiimilt üle kamberrežiimile. Meil on Euroopa õigusruumis üsna tavalised pikaajalised kokkusaamised, mida Euroopa Liidu riikidest võimaldab, vaid sellisel kujul nagu see meil eksisteerib, mõni üksik riik. Enamjaolt on tegu endiste NSV Liidu riikidega (Läti ja Leedu).

Ankeetküsitlusest selgus, et kõik vanglad ei suuda tagada seadusest tulenevat kokkusaamise minimaalset kordade arvu. Kinnipeetavad kuritarvitavad neile antud õigust lähedastega kokku saada ning ka kokkusaajad üritavad vanglasse keelatud esemeid ja asju sisse smuugeldada. Mõningaid julgeoleku tagamise probleeme esineb seoses pikaajaliste kokkusaamistega. Võimaliku lahendusena näeb autor kokkusaamiste kestust vähendada, et seeläbi saaks rohkem erinevaid kinnipeetavaid oma lähedastega kohtuda ning pikaajaliste kokkusaamiste puhul ehitada välja toad, kus iagäühes on eraldi köögi dušši ja wc nurk. Tõenäoliselt väheneb oluliselt julgeolekualaseid probleeme, kui ehitatakse välja uued euro kambertüüpi vanglad.

SUMMARY

The current thesis “Short and Long-term Visits to Prisoners” is written in Estonian and consists of 39 pages and two appendices. The foreign language summary is written in English. Thesis is structured into chapters, subchapters and indents.

Terms used: prisoner, visitor, short-term visit, long-term visit, submitting applications, processing applications.

The theoretical part of this thesis gives an overview of transition from Code of Enforcement Procedure to Imprisonment Act.

The object of research includes all prisons in Estonia. The objective was to bring out the differences between legislation and practice, search for the reasons of those contraventions and provide possible solutions. Methods used in this research are analysis of legislation, formalised questionnaire and observation. Author also draws from foreign legislation and practice.

Harmonisation of Prison Rules of Internal Procedure in different prisons leads to similar practice in them. Decreasing the duration of visits provides an opportunity to retain contact with relatives and loved ones to a wider range of prisoners.

Research results can be used in alternation of legislation and harmonisation of prison system.

KASUTATUD ALLIKAD

1. Kirjandusteosed

- 1) Walmsley, R. 2003 Further Developments in the Prison System of Central and Eastern Europe: Helsinki;
- 2) Pikamäe P., Sootak J. 2001 Kriminaaltäitevõigus: Ilo;
- 3) Cripple, A. C. 1997 Legal aspects of Correctional Managements. Maryland: An Aspen Publication;
- 4) Reynaud, A. 1986 Human rights in prisons: Strasbourg;

2. Õigusaktid

- 1) Haldusmenetluse seadus (RT I 2001, 58, 354; 2002, 53, 336; 2002, 61, 375; 2003, 20, 117; 2003, 78, 527; 2005, 39, 308);
- 2) Harku Vangla direktori 07.10.2005. a käskkirjaga nr 1-2/30 kinnitatud "Harku Vangla kodukord" (avaldamata);
- 3) Justiitsministri 30.11.2000. a määrus nr 72 (RTL 2000, 134, 2139; RTL 2004, 8, 120) "Vangla sisekorraeeskiri";
- 4) Murru Vangla direktori 22.04.2004. a käskkirjaga nr 42 kinnitatud "Murru Vangla kodukord" (avaldamata);
- 5) Perekonnaseadus (RT I 1994,75, 1326; 1996, 40, 773; 1996, 49, 953;1997, 28, 422; 1997, 35, 538; 2000, 50, 317; 2001, 16, 69; 2001, 53, 307; 2002, 53, 336; 2003, 78, 527; 2004, 14, 92; 2004, 22, 148; 2005, 1, 1; 2005, 20, 124; 2005, 39, 308; 2006, 14, 111; 2001, 15, 154);
- 6) Pärnu Vangla direktori 28.10.2004. a käskkirjaga nr 75 kinnitatud "Pärnu Vangla kodukord" (avaldamata);
- 7) Põhiseadus (RT I 1992, 26, 349; 2003, 29, 174; 2003, 64, 429)
- 8) Tallinna Vangla direktori 05.07.2005. a käskkirjaga nr 28 kinnitatud "Tallinna Vangla kodukord" (avaldamata);
- 9) Tartu Vangla direktori 15.12.2004. a käskkirjaga nr 1-3/152 kinnitatud "Tartu Vangla kodukord" (avaldamata);
- 10) Tsiviilseadustiku üldosaseadus (RT I 2002, 35,216; 2003, 13, 64; 2003, 78, 523; 2005, 39, 308);

- 11) Vangistusseadus (RT I 2000, 58, 376; 2002, 56, 350; 2002, 84, 492; 2002, 90, 521; 2003, 4, 20; 2003, 20, 116; 2003, 26, 157; 2003, 58, 387; 2003, 78, 524; 2005, 39, 308; 2005, 54, 430; 2006, 7, 42; 2006, 12, 79);
- 12) Viljandi Vangla direktori 08.06.2004. a käskkirjaga nr 18 kinnitatud "Viljandi Vangla kodukord" (avaldamata);
- 13) Ämari Vangla direktori 08.06.2004. a käskkirjaga nr 163 "Ämari Vangla kodukord" (avaldamata).

LISA 1: KÜSIMUSTIK

	Ämari	Tallinn	Pärnu	Tartu	Viljandi	Murru	Harku
1. Üldandmed vangla kohta							
1) Mitme ametniku põhiülesanne on lühiajaliste kokkusaamiste korraldamine?	2	2	1	3	2	4	1
2) Mitme ametniku põhiülesanne on pikaajaliste kokkusaamiste korraldamine?	3	2	1	2	2	4	1
3) Kui palju on vanglas kinnipeetavaid?	550	1100	100	518	109	1600	160
kinnipeetavaid ühe lühiajaliste kokkusaamistega tegeleva ametniku kohta	275,00	550,00	100,00	172,67	54,50	400,00	160,00
kinnipeetavaid ühe pikaajaliste kokkusaamistega tegeleva ametniku kohta	183,33	550,00	100,00	259,00	54,50	400,00	160,00
2. Lühiajalised kokkusaamised							
1) Kui palju on vanglas lühiajaliste kokkusaamiste kohti?	5,00	4,00	3,00	Süüdimõistete hoones 12 kohta, eeluuritavat es 10 kohta	13,00	18,00	4,00
2) Mitu tundi nädalas kokkusaamisi korraldatakse?	45,00	42,00	40,00	süüdimõistetes 20 h, eeluuritavat es 20 tundi	4,00	34,00	35,00
3) Kas kokkusaamise kohtadest on puudus või on neid piisavalt?	Puudus Vajalik oleks veel kuskil 2 kohta	Piisavalt	kohti piisavalt järjekorrad harvad	süüdimõistetes piisavalt, eeluuritavat es võiks olla 2 kohta lisaks	Piisavalt	puudu	Piisavalt
4) Kuidas on tagatud julgeolek:	Probleeme pole						
a) klaasi või traatvõrguga eraldamine	Klaasiga	klaasiga	klaasiga	klaasiga	klaasiga	klaasiga	klaasiga
b) kokkusaajaid jälgitakse pidevalt	Mitte pidevalt...E rinevate intervallide tagant...	kokkusaajaid jälgitakse pidevalt	jälgitakse	jälgitakse	jälgitakse	jälgitakse pidevalt	kokkusaajaid jälgitakse pidevalt

c) kokkusaajaid kuulatakse pealt	Ei	Ei		ei	Ei	ei	Ei
d) muud...				e- hoones lukustatud boksid	Kinnipeetavad asuvad lukustatud ruumis		kinnipeetavad ja kokkusaajad asuvad lukustatud ruumis
5) Kuidas kontrollitakse kokkusaajad eelnevalt?	Julgeoleku osakond läbi erinevate andmebaaside	Kontrollitakse läbiotsimise teel-vajadusel samuti narkoer	kokkusaajal palutakse kõik vanglas mittelubatud esmed pääsle ära anda, kui tekib vähimgi kahtlus, et isik soovib keelatud esemeid kaasa võtta, otsitakse ka ametnike poolt läbi	tuvastatakse isiku samasus dokumendialusel, teostatakse isiku läbiotsimine	Kontrollitakse isikuandmeid	metalliotasja abil, asjade läbiotsimise käigus	kontrollitakse isikuandmeid registrist
6) Kas võimalusel lubatakse rohkem kokkusaamisi kui ette nähtud ja mille alusel seda otsustatakse?	Võimaluse korral lubatakselga täiendav vaadatakse läbi individuaalselt.	Kuna on leitud efektiivne kohtade arv, siis ei jää üle ega ka puudukohtadest	kokkusaamisi lubame vastavalt kohtade olemasolule, kui kohti on ei vaata mitu lühiajalist isik juba saanud on, kui on mitu isikut ühele kohale, siis tagame kokkusaamise sellele inimesele, kes seda veel pole saanud	Täiendav kokkusaamisi lubatakse kinnipeetavalisataotluse olemasolul	Vajadusel ja võimalusel ettenähtust rohkem kokkusaamisi	jah, juhtkond otsustab	lubatakse, arvestatakse kinnipeetavate käitumist ja kokkusaajatausta
7) Kas kokkusaamiste käigus on esinenud rikkumisi või usalduse kuritarvitamist kokkusaaja või kinnipeetava poolt?	On. Kokkusaamine sel juhul katkestatakse koheselt ja lõpetatakse. Olenevalt rikkumise iseloomust, võetakse kasutusele vastavad meetmed.	Andmed puuduvad ametniku praktika ajal	rikkumised on harvad aga mõnel korral on üritatud keelatud esemeid sisse toimetada	kokkusaajad on tulnud ebakaines olekus kokkusaamisele, tahetud kaasa võtta keelatud esemeid, kinnipeetavad soovivad suhelda omavahel, külastajad on solvanud ametnikke	On esinenud. Näiteks mobiiltelefon ja fotoaparadi kasutamine kokkusaaja poolt	jah	jah, kokkusaaja on tulnud ebakaines olekus
3. Pikaajalised kokkusaamised							

1) Kui palju on vanglas pikaajaliste kokkusaamiste ruume?		7 5	2	9	1	16	2
2) Mitmel päeval nädalas kokkusaamisi korraldatakse?		6 6	5	2	3	7	7
3) Kas kokkusaamise ruumidest on puudus või on neid piisavalt?	Piisavalt	Neid on piisavalt, kuna need on koguaeg hõivatud, samas on juhuseid, kus jääb mõni aeg kasutamata	ruume on piisavalt et tagada vajadus kinnipeetavale kokkusaamise andmiseks 1 kord poole aasta jooksul	piisavalt	on puudus	puudu	piisavalt
4) Kuidas on tagatud julgeolek:	Pistelise kontroll...k oridoris videovalve.						
a) kokkusaajate pisteline jälgimine	jah	jah	pistelise jälgimine	pistelise jälgimine	pistelise jälgimine		jah
b) kokkusaajate pisteline pealtkuulamine	ei	ei		ei	ei		ei
c) pistelised läbiotsimised kokkusaamise ajal	jah		pistelised läbiotsimised	pistelised läbiotsimised	vajadus		
d) pisteline joobekontroll kokkusaamise ajal	jah		pistelise joobekontroll	joobekontroll peale kokkusaamise lõppu	vajadus		
e) muud...		enne kontrollitakse läbiotsimise teel kuni narkoorgan		kinnipeetav ja külastaja on lukustatud tubades	Kokkusaajad ja kinnipeetavad asuvad lukustatud ruumis (telefoni ühendus toimkonna ametnikuga)		
5) Kuidas kontrollitakse kokkusaajaid eelnevalt?	Julgeoleku osakond läbi erinevate andmebaaside	vt eelmist	kokkusaaja ja temaga kaasas olevatele asjadele tehakse täielik läbiotsimine	tuvastatakse isiku samasus dokumendi alusel, tuvastatakse isiku ja asjade täielik läbiotsimine, kuhu kaasatakse narkoorgan. Vajadusel kasutatakse meditsiinilist läbivaatlust	Kokkusaajad ja kaasas olevad asjad otsitakse läbi, vajadusel joobekontroll	põhjalik läbiotsimine	enne otsitakse kinnipeetava ja kokkusaaja ning nende asjad läbi

6) Kas võimalusel lubatakse rohkem kokkusaamisi kui ette nähtud ja mille alusel seda otsustatakse?	Võimaluse korral lubatakse. Taotluste läbivaatamine individuaalselt.	Kui on esitanud taotluse ja ei ole palju neid, kes ei ole 5 kuu jooksul kokkusaamist saanud	lisapikaajalise kokkusaamise otsustab direktor, otsus tehakse vastavalt vangistust reguleerivatele õigusaktidele ja see eeldab vabade kohtade olemasolu	lubatakse vabade kohtade olemasolul kinnipeetava ja kokkusaaja käitumist arvestades	Sellist võimalust ruumipuudusel ei ole	otsustab juhtkond	jah, kinnipeetava käitumine ja kokkusaaja taust
7) Kas kokkusaamiste käigus on esinenud rikkumisi või usalduse kuritarvitamist kokkusaaja või kinnipeetava poolt?	On. Sõltuvalt rikkumise iseloomust, kas kokkusaamine lõpetatakse koheselt või võetakse tarvitusele muud meetmed.	Kindlasti, kuid minu praktika aja jooksul lei ole neist kuulnud	on esinenud üksikuid probleeme kuid üldjuhul on rikkumisteta	küllastajad on kokkusaamisele kaasa võtnud vanglasse mittelubatud esemeid, toad on jäetud koristamata	Ei ole esinenud	jah, keelatud esemed ja ained	jah, on üritatud alkoholi vanglasse smuugeldada
8) Kuidas määrab vangla kindlaks kokkusaamise kulud ja kui suured need keskmiselt on?	Majandusosakond teeb igaaastasel uue kalkulatsiooni. 2006 a. üks ööpäev 120.EEK-i	Majandusosakonna poolt on koostatud arvestus kokkusaamiste ruumi eksploatatsioonikulude kohta. Tallinna Vanglas on ööpäeva hind 100 kr ja 50 senti	kulud on välja arvatud koostöös vangla juhtkonnaga ja finantsosakonnaga, sinna sisse arvestatud keskmise vee ja elektrikulu, voodipesud ja puhastused jne. Hetkel on maksumus üks 150 krooni ööpäev	välja on töötatud hinnakiri talviste ja suviste hindadega tubade suuruse ja küllastajate arvu kohta..1 kinnipeetava ja 1 küllastaja 2-toaline 560 eeku.	Vastavalt majandusosakonna poolt tehtud kalkulatsioonile 120 krooni ööpäev ühe inimese kohta	juhtkond otsustab	majandusosakonna...väike tuba 195-suur tuba 245 krooni ööpäev